

אקסי

ש. הלקין

הכביש, שדממתו בתוך הרי-אדירונדקס דמומים אלה, המכורבלים ביערותיהם מעיקה עלינו שבין שנינו, ביני ובין אקסי, עדיין גח ללא שום חידוש מאחורי אותה תלולית נדירה כאן בקרח-תה — מכונית כלשהי עדיין אינה מופיעה. כתמול שלשום. זה ימים אנו מחכים ל הי גף — למכר-נית שתעבור ובעליה אולי יסכים להסיענו כמה שיסיענו הלאה בדרכנו הארוכה לקליפורניה, בעלייה-לרגל לא-מציאותית, שאינה אלא מגוסה טורפת את הדעת, שעליה נסכמנו שנינו בניו-יורק לפני כמה שבועות — ועדיין אנו תקועים בפאת-הכביש הזאת המייגעת.

אני בוודאי שקצרה נפשי בעמל-הדרך — ככל שאנו משתהים כאן יותר, מנוסתי שלי מבעיתה יותר בזכרי-דברים משונים, שכאילו לא היו מעולם דברים של ממש ואף על פי כן הם מרטשים את מוחי כבקדחת קרומיו כולם. לי בוודאי אין עוד כוח לשבת כאן על מחטי-האורן, השטוחים תחתינו כמצע מוצק ורך כאחד — ולהסיח את דעתי מדמדומי-ביעותי בנסיונות חוזרים ונשנים, חוזרים ונפסקים, למנות מספר לנמלים הפזיזות, הרוחשות בסדקים שבמצענו — משחיות-מבהירות חליפות, קופאות תחתן כהרף עין, כשהן נוגעות בצפורן-ידו של אקסי וחוזרות לרחישה מזורזת, כיודעות כמה לא-מסוכנת ברייה זו לא להן ולא לזולתן. דעתי עדיין צלולה עלי למדי ואני יודע, כמה לא-מסוכנת גם לי הוויתו של נע-ונד פוחח זה, הרגיל כנראה בצפיות להיגף משתהה בדרכים. אבל שכיבתו זו השתוקיית היא שמציקה לי. היא שמערבבת עלי את רצוני לשוב ולהבין, מדוע אני ולא הוא המתחיל לפקפק בממשיותם של זכרי-דברים הללו, המדממים במוחי כאילו מתוך הקדחת — ספק: היו, ספקו-של-ספק: לא היו?

ולא שאני צריך לשיתוף-תחומים בינינו. אדרבה: על פי רוב שנאווי עלי הרעיון, שחברי זה לדרך נושא בתוכו הרהורים וזכרונות משותפים לי ולו, כל כמה שעלה בידי לאחות את קרעי-סיפוריו, נכון יותר: את למלומי כבעקימת-הפה בלבד על מה שעבר עליו גם הוא בחיי-האהבה, בדברים שבינו לבין אותן כלבות נחמדות, כפי שהוא קורא לנשים. אפשר, נוח לי תמיד יותר אקסי זה השתוקי, שמוחו ריק למראית-העין מהרהורים מענים, דווקא משום שנוח לי יותר לדמות, שאפילו ייתכן, ששמעתי מה ששמעתי מפיו וגם הצלחתי להכליב קטעי-סיפוריו במחט משלי כדי תשבץ שגור למדי שבחיי כל גבר אוהב ובורח מן האהבה — חביב עלי תשבץ זה כל כך כרשות-היחיד שלי לחלוטין, עד שאני מסרב בתוך תוכי לראות אותו, את אקסי, אדם שנתנסה גם הוא בשכמות שלי על אבות ותולדות שבעניין. ייתכן, ועם זאת כמעט שונא אני אותו עכשיו משום כך בלבד, שלגביו כאילו באמת לא היו דברים מעולם: לא אהב לא אחת ולא שתיים ולא היה צריך לברוח לא מזו ולא מזו ולא משתייהן כמוני, כפי הנראה. שוכב הוא לו בלי גיע רוב היום ככולו עצום-עינים בפאת-הכביש וכתמי-האור, המסתננים ברעדה משמים לא-נראים דרך ענפי-הארנים השעירים מעפעפים על פניו העיסוניים — וכאילו הם, רסיסים הללו, נהנים והוא לא חסר. אפילו נמלה גוששת בשקיעים המלבינים שבנהיריו אינה מטרידה אותו כדי זיע. רק רחש של צמיגי מכונית על גבי האספלט, שקולטת בטעות אוזן אחת שרועה שלו, שעליה מוטל ראשו המדולע בסמוך לשולי-הכביש, מגביה מדי פעם את חצי-גופו, אלא שמיד הוא מכיר, שהטעתו שמיעתו והוא מושך בתנוך אוזנו, כצובטה בנוזפה, וחוזר ושוכב. עין אחת מזוגגת שלו אינו נותן בי! על חיכוך בלבד, השוטה-המשטה, לעולם אינו מוותר.

אי, היוך-תמיד הורגני זה שלו. תמיד כאן הוא! גם ברגע, שהוא מעמיד פנים כגון עכשיו,

שהקיץ מתוך ביטחון, שהעלייה-לרגל אל קליפורניה מתחדשת, שהרי מכונית — מפוארת, ללא ספק, כפי שהוא בטוח תמיד — מתקרבת. בעל-המכונית העשיר, הבורח מאשתו ומנשותיו אף הוא, לפי רמזי-תמיד שלו, יסיענו על חשבוננו למחוז-הפצנו ללא טענות ומענות, גם ברגע מזויב זה אין חיובו של שוטה משטה שכמותו סר מעל פניו. משל: אני ולא הוא מצפה לבעל המכונית המפוארת, שיגיסנו מכאן הרחק עד למקום-סתר שבארץ-האגוזים, כפי שקליפורניה מכוונה בפיו על שם אגוזים שבבני-אדם, המוצאים להם מקלט שם איש איש על פי טירופו, המבריחו מן הישוב. משל: אני ולא הוא מכיר את קליפורניה, הכונסת כל מיני מגודים ומנדי-עצמם שבעולם, ובורחים מן האהבה בתוכם. כל כמה שיקרים לי היום הרהורי המעורפלים משום מרירותם האישית דווקא — אני מתייסר בהם עוד יותר, משום שהוא נראה מתכחש גם לי גם לעצמו בהעמדת-פנים זו שלו, שלא עברו עברי, וממילא הוא מזלזל במרירות-ביעותי, האישית כל כך. הנה הוא שוכב שוב על אוזן אחת שרועה שלו ובת-שחוקו, וותרנית-למחצה והתלנית-למחצה, קפואה בשפתיו, החרורות מאבק-דרכים. קפואה כמוהו — אינך יודע, אם הוא נושם.

— אקסי, מת? — אני שומע עצמי שואל שאלת-קינתור מטופשת ולא שאלת-אמת שבלבי: במי מהתל אדם זה ולמי הוא מוותר, אם אמנם ייתכן, שזכרונותי המפוררים הם זכרונותיו גם הוא במידה כלשהי.

— משאלת-לב של ברנש! — ממלמל אקסי, ללא הפנות פניו אלי: — מותי למה לך? — מת בחיים אתה, פרויד שכמותך! — אני נוזף בו, כביכול, משום שאף הוא כשאר צעירים במכללת-העיר בניו-יורק קלט משהו מתורת הפסיכואנליזה, שהוכנסה למדעי-הפסיכולוגיה כחי-דוש מהפכני בכל אמריקה כולה שנים אחדות, קודם שברח מן האוניברסיטה ונעשה נע-גד מקניא בחירותו את כל חבריו לשעבר. אבל נזיפתו אינה פועלת כלום. אני עצמי יודע, שלא הייתה אף זו אלא הערמה מצדי, כדי להוציאו מכליו רגע ויתחיל לספר גם היום באותו שיתוף-תחומים שבחינו בשנים האחרונות. גם היום. שכן מתבהר לי מדי פעם אף כאן בתוך רסיסי-האור, המסת-גנים על פרופילינו העיסני, שאם הוא יודע בי מה שהוא יודע — מבשרו חזה הכל. קנוט אני עליו גם בליאותי היום, משום שייתכן ועל שנינו עברה אותה כוס, אבל ליאותי, המדמדת היום כמתוך הקדחת, יודעת כמו כן, שאילו הוא מספר משהו על כוסו שלו — היה מתברר לי, מה בינה לבין שלי, שאי-אפשר שתהיה פגומה כשלי. כוסי הפגומה כולה שלי היא בעצם פגמיה. מקנא אני את קנאתה משום פגמיה. עבר זה שלו אולי שלם משלי המכורסם, ואפילו שלו רחוק ושלי קרוב כדי הושטת-יד אל שתיהן, אל אשתי שאולי אהבתיה פעם, אך וודאי שחדלתי לאהוב אותה, ואל אותה נפש יקרה באמת, שבעצם החדשים האחרונים האלה נשתבשתי כל כך, שברחתי כמגודה מאהבתן ומאהבתי כאחת.

אילו הוא מספר לי את סיפורו שוב, אם אמנם שמעתי, כפי שמתבהר לי מדי פעם גם עתה, הרי הוא זוכה אותי בקניין גדול, שבוודאי שלו שונה משלי. לא ייתכן, שסיפור-אהבתו בניין אב הוא לשלי. אבל דומה: הוא עצמו סבור כך. הוא עצמו אינו מפקפק בהיקש גמור זה, ואם גם סיפור שלו מגומגם, ניתן תמיד קרעים קרעים, ושלי מלוכד — פרק פרק וחולייה חולייה יכולתי לספרו לו גם עתה, אילו לא דמדומים אלה שבי, שאינם בטוחים כל צרכם, שלא סיפרתי כבר באזוני, מי יודע כמה פעמים. מכאן, אפשר, ארשת-השוטה שבחיכוך, הנפתח תמיד לשליש ולרביע כשל פסל, כשהוא חונגני אותו אף מתוך נמנום כגון בשעה זו של אחר-הצהריים. חיוך של שוטה ולא של משטה. ובכוונת מכוון. משל: מפייס הוא אותי כדרך בוגר בתינוק. משדל הוא אותי, שלא אהיה קנוט עליו: משל, טועה אני בו, כשאני מחשירו בסברה זו שלו, שמטעמים עמוקים כשלו אני

בורח אל ארץ-האגוזים. שטויות ילד קודה: וכי כלום יש בו כדי כך באדם כגון זה שאולי אהב פעם גם הוא, אלא שלידי יסורים שבנידוי-האהבה לא היה עשוי שיגיע מטבע ברייתו?

ב

טוב היה להירדם: העורקים שבצדעך מתרסקים. והכל בשל הבלים כאלה. אהבת — ברכת. אהב — ברה. הינף לא נשיג עוד היום. כמדומה, ששעות עברו כבר, מאז מלמל אָקסי משהו על ארוחת-צהריים, שלא אכלנו עדיין. בעל-המכונת העשיר, המאחו עיניו שלו בלבד ולא של אשה או נשים, שהוא מרחיק נודד מהן אל מקום-סתר בקליפורניה, לא יגיע אלינו היום, אם לא הגיע עדיין. וטוב היה להירדם. השמש, כפי הנראה, נטתה כבר למערב, אל מעבר לאותה תלולית נדירה כאן בקרחתה, שמאחוריה צריכה להופיע המכונת המפוררת, אילו בעליה טורק בדלת מתוך קטטה עם אשתו בשעת קפה-של-בוקר בכרך ובורח ממנה בעוד זמן — לפני חמש ששעות — כדי להתעכב כאן על ידנו, עורכי גלות מאהבה כמוהו. די, די. אך אי-אפשר להירדם גם בחום פתאומי זה, שמהבילים עליך יערות מלוהטים אלה ממזרח, עכשיו ששמש אבגוסט הקדימה, כפי הנראה, לפנות מערבה וחושך המטומטמים לא הרגישו בכך. שעות-בוקר ראשונות הן הקשות ביותר לאדם, שאינו אוהב את אשתו, ואפילו כולה גנדרנית כבת שבע עשרה והיא מנסה לגרותך ברישול מעושה זה שבשערה המגובב ובשרוולי חלוקה, החושפים כבאקראי טוב צואר וזרוע ושקע מתרמו בחזה, כשהיא מורחת את פרוסת-הקלי שלך בכל החביב עליך כגופה, יותר מגופה, לכל הרוחות. הינף לא נשיג עוד היום: אותו עשיר שבכרך לא טרק בדלתו בעוד זמן מתוך קטטה עם אשתו, לכל הרוחות.

— מארגען שטונד האט גאלד אים מונד, חי-חי-חי... — מפתיעני אקסי בכניסה שלא מדעת לתוך הרהורי המשונים.

— כלומר? — אני מנסה להבין את כוונתו והחום המהביל מפריע לי.

— שכחת את מיס סטיילין? ... — הוא מתפרקד, עד כדי לחשוף במילואם את פניו, המתמיהים קצת את מוחי הכבד בסגלגלות המחוטבת שבהם: — שכחת את מיס סטיילין? או את מיס סטיילין, שלימדה גם אותך גרמנית בבית-הספר התיכון, והיא מנסה להסביר ש"יין שמאלית לפני טי"ת בתחילתה של מילה יש גרמנים שמבטאים אותה כש"יין ימנית: שטודענטען כמו סטודענטען למשל, ושטיילין כמו סטיילין? שכחת? גם זאת שכחת?

— אבל פתגמים גרמניים פתאום ומיס סטיילין פתאום כנגד מה, לעזאזל? ...

— אל תכעס, אל תכעס... פתגמים מותר לשכוח, אבל את מיס סטיילין? ... מנה הגונה הייתה: לא? ... היא עצמה ידעה זאת, כשלימדה אותנו בכיתה השמינית — ואנחנו לא, חי-חי-חי? ..

בוודאי שאני זוכר, אלא שזכירתי אינה כזכירתו. אדרבה: היא שחוזרת ומעמידה אותי על האפשרות שבאמת אני הבורח מן האהבה. אני ולא הוא, שכן אני שאהבת. אני ולא הוא. המודה הייתה מיס סטיילין: מלוא העין ומלוא הזרוע, בלשון התלמידים, המתקרבים לתשחורת, ותשחורת לא כל שכן. בשרו של מי לא ערג עליה? אבל ערגה זו לא הספיקה לי: הרי התאהבתי בזו, באשתי, כשאני תלמיד הכיתה השמינית בבית-הספר התיכון וגיליתי מתוך כך, שאהבתי לה מבליעה בתוכה כל אהבה זולתה בגוף ובנפש, מעלימה מעיני הווייתה של כל אשה זולתה בגוף, אפשר, יותר מבנפש. לפיכך אני מבולבל כל כך, שהרי גם את אן אהבתי אהבה מטורפת כל כך, שברחתי ממנה גם היא. היכן את, אן? היכן את? אותך הלא אני אוהב גם בענות-נפש

זו שלי, שהייתי רוצה לשכחה. לשכוח הכל בחום הזה. ולהירדם כמוהו. כחבר קרוש זה לדרך. לדרך גבר לא-איש באהבה.

— מה זאת אהבה? — מפזם אקסי בניגון קבוע ובתרגום של החרוז לאנגלית, כפי ששמעו פעם מפי שרוני במועדון לתרבות עברית שבמכללת העיר ניו-יורק, מגביה הפעם חצי-גופו כלפי ממש בהרחבת עיניו הכתומות, שהן תמיד כמחוסרות שינה, וחוזר על החרוז במלוא קולו הצרוד כמתנצח עמי.

— אתה מתחיל שוב? — אני עושה עצמי איש כמוהו ומתפרקד כמוהו על מחטי-האורן.
— אני המתחיל, חי-חי-חי? — מרקיד אייקי את צחקוקו כפירורי-סובין עצלניים מתוך הנפה: — חתול חקאי שמזה! ... אף לנסות להירדם קצת למד ממני ... טוב, טוב ... אל תכעס ... החום באמת כבד ...

הוא צודק. כרגיל. אך קשה להירדם, כל זמן שאינך יודע, אם אמנם אתה ולא הוא, אדם זה ששמו אקסי, שויתר על עולמו כולו לפני שנים הרבה, נתנסית בהבלי יסורים שבאהבת אשה. אהבת אשה סתם. בין פנוייה בין נשואה. אבל נשואה למי? לי, לו? אילו אתה שומע עכשיו תשובה ברורה על כך מפיו, אפשר, יכולת להירדם. הצדעים המנופחים לא היו פועמים כל כך. אין ספק, שסיפר לך הכל, ואפילו על דרך הרמז. שטות היא, אם כן, לשטום אותו, עכשיו שהוא יושב ואתה שוכב ורואה מתוך עצימת-עינים, דומה כשלו זה עתה, את ראשו, המונח בין ברכיו, זרוי סימני שערות לבנבנות, מועטות עד כדי להזכיר קדקוד רופס של רך גילוד.

אף במערבולת זו, המונעת מחשבה צלולה, למאז יצאת עמו לעלייה-לרגל בלשונו לקליפורניה — ודווקא בדרך-הצפון הקרירה, המרחיבה דעתו של אדם ומיישבתה ממילא, כשהיא משתרעת לאורך הגבול הקנדי עד להררי-הסלע הצפוניים ועד לים השוקט — נתבהר לך לא אחת ולא שתיים, שאינו אלא מעמיד פנים ככופר בכל העניין הזה, ששמו אהבת-אשה, לכל הרוחות, בלשון-נאצה שלו בדרך סיפורו, המתרסק תמיד, כשהוא מגיע לשם-מקרה זה. אפשר, חבריו למכללה, הקשישים ממני והם מלמדים אותי דרך גבר בעלמה, כיון שהם אוהבים אותי ולא מבינים לא-איש זה שבי, בלשונם ובלשונו, הם בלבד ששיננו לעצמם בעל פה את תירוצי המגומגמים, כשהוא מסביר להם, מה טעם נעשה נע-ונד יחף ומטולא, שלא כדרך אינטליגנטים יהודים, לכל הרוחות, שכמותם בניו-יורק. כמה זמן, לעזאזל, אפשר להתפרנס מוויכוחי-סרק אוריי-אלוהים על איסורה דונקן ועל הפסיכואנליזה ועתידות השפעתה על האמנות היצרת, בשירה בפרט, ועל מות לנין? ברור: נמאסה עליו ניו-יורק זו של חבריו האינטליגנטים, יורה מרתחת-מלח זו של תרבות אמריקנית מהפכנית-חדשה, לעזאזל, והוא ירק בפניה ובפני כל סורחנים הללו, אוריי-אלוהים שכמותם, ובהר בדרך הפתוחה. תירוץ אלה, אקסי, גם אני יודע אותם, אלא שאותי אינך מרמה בהם אף בשעה זו, שעיני אינן מספיקות להיסגר לגמרי, רק בגללך אתה, הבודק אותי בהרחבת עיניך הכתומות ודיאגה משתפכת על פרצופך, הזרוח כולו משום-מה בשמש. מאין נתגלתה זו שוב, גדולה-עגולה ולא מסמאת את העינים, אפילו הן נפקחות לרווחה ולא מציצות בה מבעד לריסים בגניבה? אל דאגה, אקסי. אל דאגה גם לי. אין ספק, שנתייסרת גם אתה, כפי שסיפרת לי, ללא ספק, בהבלי-אהבה הללו, שהם בוודאי הבריחוך בדרך הפתוחה על פני ארצות-הברית לארכן ולרחבן. אלא שכאילו לא ישגתי זה שבועות וצל-טינה שבי מטרידני כטינה, משל: אילו אתה משמיעני באמת, מה אירע כאן, הייתי נרגע — הייתי יודע. אם באמת עלוב אני כל כך.

לא-איש. מבקש את האהבה תמיד, משום שהוא בורח ממנה תמיד. עכשיו, כמדומה, נעשה קל יותר לבוא חשבון קצת. אקסי חדל להסתכל בי — וייתכן, שאני נרדם באמת. דבר אחד מתברר לחלוטין מתוך כך: אפילו אתה אומר, שאבך-טינה בלבד רוחש

בי, כנמלה מטרידה בסמיותה-מן-העין בלבושי, אין זה מן היושר כלפי אחד חביב כמוהו, משום שטעם גם הוא מה שטעם באהבת-נשים לא-נוחה. וכי יש מי שלא נתייסר בכגון אלה? אף על פי כן קשה להבין ללב אדם שבך. שהרי גם אתה קרוי אדם. לא-איש ואדם. לא-איש וחושש משום הישג-גבול ברגשות, שבידוע הם ברכות שמים ותהום יחד — ולכשתרצה, קללותיהם. אקסי זה איפוא — מה כי תלין עליו? ובאחר-צהריים שוקט ומרדים כל כך בפרט. הרי אתה בעצמך נעשה כאן נוח לך ולעולמך הקטן, אילו אתה יכול, כאסופי זה שבאקסי, ליהפך לקלח מקלחי-האדמה, שכללות הווייתו אינה אלא מעין טבילה נצחית בשמש זו הדבשנית שבהרי-האדירונדס. השמש רחוקה עדיין מן השקיעה. ימים ארוכים של קיץ-ההודים הדבשני, המרדים, שבהרים הצפוניים. אין דאגה, אקסי. הרהורי-תשובה נרקמים בי כלפיך. בוודאי קשים הרהורי-תשובה מתשובה: זו שכרה בהרהורי חרטה על העבר, לפחות, ואלה אף לידי חרטה על העבר אינם מגיעים. ואם אין חרטה על העבר — קבלה לעתיד מנין? באמת, אקסי. אילולא בלבולים אלה של חרטה-ללא-תשובה בפני אשה — אפשר היה לישון ולישון בשולי הכביש המשותק הזה בלב היער. אבל אין דבר. אומר אדם, שהוא בורח מן האהבה, ולמעשה אינו בורח כי אם מהרהורי-תשובה, מן החרטה, עד שהשיגה קוברת אותו — קוברת הרהורי-תשובה שלו.

ג

חייד, אקסי, שאתה צודק. וכי מה איכפת מה? תנומה חמימה שבינקות נופלת על עפעפיו של אדם — ומתברר, שאתה צודק. אתה גבר-איש — אפילו היה איכפת לך פעם משום אשה זו או זו, קיבלת את הגזירה ויצאת לדרך הפתוחה. לא ברחת — קמת ויצאת לדרך, כיון שגזירה היא, שיש-תבש אדם תמיד בתבלות מענה זו שבאהבת אשה. אפשר, כאן ההסבר לאב-טינה שבי עליך. פשוט: אתה אדם נושא-עול, משום שלא-איש בלבד הוא שאינו יודע לא לשאת בעול ולא לפרקו. ואני מתקנא בך. הייתי רוצה לשמוע שוב את סיפוריך על נשים, כדי לדעת, שלא ברחתי גם אני. כמוך קיבלתי את הגזירה ויצאתי לדרך על דעתך, על דעת ייאושי. היה טוב לדעת גם בהקיצ, ששיתוף-תחומים זה שביננו אינו נוגע כלל לאשה זו או זו, שלי או שלך או של שגיננו, אלא למרכז עולמך ועולמי הוא נוגע. עולמך ההזוי — אתה היודע, שאפילו היה מה שהיה פעם, הזוי היה אף כשהיה. ואני? כל כמה שאני רוצה לבקש סליחה ממך על טינה-קנאה זו שבי כלפיך, איני מספיק. עולמי חצוי: לא מציאות ולא הזייה. אפילו בתרדמת חמימה זו שלי עולמי חצוי. מתמרד אני ברצוני לישון, בעזר אני בשבריריו של כל קו-שמש, הפוגעים בריסי, כשמשב איזו רוח משחיל אותם רגע מבעד לענפיו של עץ, כדי לראות אוזן אחת שרועה שלך, שכולה רוקדת בשברירי-האור ולא הם המרקידים גמשיהם עליה, ואיני מספיק לא לאהוב אותך באמת ולא לשנוא אותך באמת. אף על פי כן אתה הגבר. לא אתה האשם, שאני מתמרד משום מה ברעיון, שלא שכחת מעברך כלום ועם זאת אתה היודע, שהכל מן השכחה בא ואל השכחה הולך. תמיד ידעת זאת. אף בשעת אותה ענות שבהבל-האהבה, אם משום אחת ואם משום שתיים.

מה לי אחת, מה לי שתיים? העיקר, שעברי עברו ואין להתמרד עוד. בחלום כבהקיצ. עברו של כל אדם, אקסי. עד להצחיק — אותו אותו סיפור, אקסי. בסופו בוודאי — עד לאימה. את אשתו לא אהב. סר הקסם גם מן החוטם הנחמד, המדוקדק כל כך, שקצהו הסולד יש חידוש בסילודו יום יום. כמו בספר. כמו באותם ימים רחוקים, שבהם נזכר אדם מתוך כך — בהם ובמאווים שבהם אליה. אל האחת. כמו בספר. יפה הייתה עוד. כבאותם ימים רחוקים של מאווים אליה. אולי עוד יפה יותר. האפרורית השקופה שבעיניה הרחבות כאילו השחירה קצת במין בגרות שופעת יותר צמאון-חיים, אהבה גלוייה לו יותר. וכאילו משום כך דווקא לא יכול לאהוב אותה עוד. יפה מאד

הייתה ואוהבת אותו מאד — ומסירות זו שלה היא עצמה כאילו הרתיעה אותו ממנו. לוא, לפחות, הייתה מגלה חרון-מה עליו. אבל ביטחון זה שלה, שלא נשתנה כלום, הוא שהביא אותו לידי כך, שיתחיל להתפלל לאהבה חדשה. שקר, אקסי? לא משום כך מתחיל אדם מבקש אהבה חדשה? אבל מי המשקר כאן? הרי סיפור רגיל הוא. ובפיך גם אתה, ולוא אחת רמות לי ואני — בטעות — שתיים שמעתי מעקימת שפתיך, החרורות מאבק-דרכים. ביטחון זה של אשתו, למשל. כולה אומרת: אין מה לסלוח — לא הטאת כלל, שכן עדיין אתה אוהב אותי. ולא שהיו דברים אלה או שכמותם יוצאים מפיה הקטן. סתם כך. כאילו לא אירע כלום ואין צורך באומר ודברים. כאלם האהבה בראשיתה כאלמה בסופה. מעולם לא סיפרו באהבתם גם בניצינה הראשונים. באותם ימים רחוקים-קרובים, שמגע אצבעותיה הפיוטיות מנבאים מרחקים-של-נצח לא-משתנים. אין כמוך יודע, אקסי, כמה תמיד בטוח אותו מגע-אצבעות פיוטי במרחקים שלו. נצחיים תמיד. לא-משתנים תמיד. שהרי שניהם בלבד כאילו ממלאים חללו של לילה ניו-יורקי גמוך ומפויח קצת מסביב לפנסים העייפים. כאז כן עתה, אקסי, ואתה וסיפורך יודעים זאת. כוח-הבנתה האילם, לכל הרוחות, בלשונך, אקסי! בטחונה בראייתה האילמת ללבב, לכל הרוחות, היא שהעיקה כעופרת יצוקה בראש לאחר ליל שתייה של יי"ש לא-מזוקק. אהבתו לה כאילו לא הייתה מעולם — וזו עדיין אינה תובעת ממנו כלום. אין צורך באומר ודברים, אקסי. להיפך: כאז כן עתה היא מטה ראשה הקטנטן לשמאלה, מסתכלת בפרופילונו כלאחר-העין — וקוצת-הערמון, שמתגבבת על גבי אותה עין, שלה, המלוכסנת כשל סנאית פיקחת, מרתיתה בכוח-ההבנה המסותר שבה: אתה אוהב אותי — אני יודעת.

ממילא כמוני כמוך, אקסי, ואפילו אתה טוען, שלא הן האשמות, שאדם רואה עצמו חתן-עולם אבל, משום ששתיים מחזיקות באותה חופה ריקה, שברח מתחתיה. דבר זה עדיין לא ברור לי אף בהרהורי תנומה זו, המרעיפה לתוכי את השקט שבך. אף על פי כן איני מתקנא עוד בכך ולא מקנא למראיך את קנאת יסורי, שכולם רשות-היחיד שלי. כמוך כמוני אתה זוכר מתוך שכחה וכמוני כמוך אני שוכח את השתיים מדי רגע. ללא חרון וחרונים בשקט החם הזה. לא עליך ולא על השתיים ולא על נמלה טרודה זו, שעלתה בשוגג על כף ידי ולא חשתי בה, עד שהגיעה, ללא שהרגשתי, עד מרפקי ועם שהיא מחפשת את דרכה חזרה — הנה היא שוב בכף-ידי. לחינם את מפחדת, נמלה. כולנו מפחדים, ובפרט כשאנו ערים ולא רדומים בשקט הזה כמוני. האמיני: באמת אינך עומדת בפני שום סכנה. אם אצבעות-ידי נקפצו עליך מאליהן — בזהירות נקפצו עליך גם בנמנומי. לא-איש, אך לא מזיק לשום ברייה. במזיד בוודאי לא. אפילו נומה שלי היא שקט עירן, פחדנית כעירנותך, שיכחה שעדיין זכירה כואבת היא. בוודאי יודע אני ומכיר באימה מקפיאה זו שבאיברים כפותים כגון שלך בכף-ידי — זיע כלשהו ושיתוק, זיע ושיתוק. כמו כולנו: רגע אחד מעין שיקול-דעת מחפש מוצא — ופתאום בהלה, פיקחת פחדנית. שיקול-דעתך עצמו, כביכול, מעמיד אותך על סכנת-גפשות זו שבמציאות כפשוטה וחכמתך אינה עומדת עוד לך ואת מתחילה מתרוצצת בחושך מצודתך מתוך טירוף-הדעת הגמור. כמונו. כמונו כולנו — כל אחד במצודתו. עיוורון גמור — ובלבד שיימצא המוצא. מן הדין, שיהיה מוצא. על כרחו שיהיה.

ד

— חיי-חי!... — מעירים אותי דרדורי-צחוקו הקלושים של אקסי: — שנת-ישירים וציד, חיי-חי!... עדיין סולסברי-החולצקי טרוד בציד של אחת מסכנה, ואפילו נמלה... — סתום פיד! אני מצטוו: הפעם הרי טעה באמת, ראש-כרוב שכמותו. וכי בציד הייתי טרוד זה עתה? וכי מעולם יצאתי לצדי מסכנה פלוגית אלמונית, ולא להיפך, רשע מרושע שכמותו?

— מה לך צוות, כאב־בטן שכמותך? ... — הוא מגסה להמשיך להתגרות בי ומפסיק נסיונו כשהוא מכיר כמוני, שרשעות גלוייה הייתה זו בו, שלא כדרכו: — נו, טוב! הניפות עלי אגרוף ובינתיים נמלטה הנמלה... הרי לך שכר ועונש ללא השגחה פרטיית, סולסברי־חוחלצקי, המיסטיקן־הכופר לשעבר...

הדיבורים נושרים מפיו חלולים משום מה ואינם מכאיבים אותי. כמוהם כמו אותו כינוי מטופש שהוא מכנה אותי בימים האחרונים. סולסברי־חוחלצקי: סגן סולסברי־חוחלצקי. אפשר, מוחו עדיין אחוז־שינה, אלא אם כן הערתו על המיסטיקן־הכופר לשעבר היא שתובעת ממני, שאזכר בעבר עוד אחד שלי, שנשתכח מלבי, משום שנשתקעתי במה שנשתקעתי זה כמה חדשים. בין כה וכה דיבוריו של אקסי כעין אותיות ללא תנועות ושוב איני נכווה מהם. מן הדין, שאעלה בזכרוני אותו עולם פילוסופי ורחב יותר, שבו חייתי, כפי הנראה, עד שצימצמה אותו האהבה. עלי להיזכר בו, אם גם אֶזכר מתוך כך, שמעולם לא חייתי בעולם שכזה. שאף כמיסטיקן־כופר, בלשונו של אקסי, לא ביקשתי כי אם את האהבה. ביקשתי ולא מצאתי. מצאתי ולא ידעתי להחזיקה בכפי. אדרבא: זו מחזיקה אותי בכפה, אף כשאני מגסה לברוח מפניה. בטחונה של האשה, למשל, בכוח הבנתה ללב הגבר. הבנה לקולא, לכאורה, בדינה עליו — וממנה דווקא אין בית־מנוס אלא הקבר. אילו הוא אומר לה בפירושי, שאינו אוהב אותה עוד, לא הייתה נחות חיוכה הבטוח סרה מעל שפתי פיה, הנראה גדול ותאוותני משהוא במציאות, כשהיא פותחת אותו עכשיו בבת־שחוקה המקילה, הפורקת את נשקו מעליו.

אין מנוס ממנה, מבת־שחוק מקילה זו שלה: אין לה לאשה אלא מה שענייה רואת — ועיניה הרי רואות, כביכול, שאין כאן מה לראות. כאילו בעיניה אף הנהגות־בית רגילות שלו לא נשתנו כל עיקר. בבית אינו יושב עוד כמעט. מטייל הוא יומם שעות ארוכות ברחובות־הכרך כמשוך, שמודד מידותיה של ניו־יורק לראשונה, והיא אינה משגיחה. מאחר הוא לשוב משיעור־הערב, שהוא מלמד במרכזו של מורד־העיר, והיא מחכה לו באותו חיוך צעיר־זקן שלה, המאיר את לבונית שניה הגדולות — התאוותניות יותר משהן במציאות — אף כשהיא מרימה את פניה הקטנים מעל גבי הספר שעל ברכיה בצל אהילה של המנורה. אין מנוס. עד חצות ועד לאחר חצות לעולם היא מחכה לו שם בפגנת כורסתה, כשהאור מסתנן על ספרה כדי ארבעה טפחים שבטבלה מסורגלת. אפילו את חלוק־הבית שלה עדיין לא לבשה: בלבושה היומי הרגיל — בחולצה לבנה, מהודקת בחצאיתה השחורה סביב למותן־צרעה זה שלה, היא מחכה לו עדיין, יודעת שלא לרצונו התמהמה, אם בכלל איחר לבוא. פשוטה וטבעית — וממילא כמות שהיא מתחילה. כמוה כאותה צלחת, שמחכה לו במטבח — נגיסה־של־חצות, שאדם נזקק לה, כל כמה שיתאחר. נסה איפוא ואמור לה: אינך אהובה עלי עוד! אף כשהתגבר עד כדי להימנע ממשחק־הנימוסים, החוטא ומחטיא, שבנשיקת־בעל לאשתו עם יציאה לעבודה ועם שיבה הביתה, לא נראתה כסתם מקבלת את הדין. אדרבא: משחק ונימוסים בינינו לשם מה? — בלא אלה שלי אתה. הלא אני היודעת. אין מנוס. עד עצם הרגע הזה, אקסי, בין שאתה בעל־מיצר שלי בעניינים הללו, המצמצמים עולמו של אדם עד בושה וכלימה, ובין שסתם נודמנו זימון־עראי בצפיית־שוא זו שלנו להינף ולהינפים.

— ניכר, שנישאר קבורים כאן עד מחר בבוקר, — אני צד צליל־דאגה בקולו של אקסי, היושב שפוף ונוהר מלהטות פניו אלי, ללא שאבין מדוע. וכיון שאינו מקבל תשובה ממני, הוא עצמו נראה נזכר, שאל עויות שרשיהם של הארנים דיבר עד כה, והוא מכוון פניו כלפי מעתה ומשמיע כמה פסוקים מלאים כל צרכם שלא כדרכו, ואם גם רק הוא היודע, לפי שעה את הקשר שבין אחד לשני: — טוב, שקנינו לך את מעיל־הגשם הצבאי, סולסברי־חוחלצקי. נתחייב לשוב

אל כפרנו גם היום עם הערב. נתחייב ללון שם גם הלילה תחת התרזה בבית־החיים שלידי בית־הכנסיה.

— אבל סיפורים תספר? ... — מנתרת בי שוב אותה תשוקה לא־מובנה לסיפוריו, כאילו שכחתי באמת, כאילו הוא צריך גם להזכירני, סולסברי־חוחלצקי ככיניו לי בפיו, מהיכן. — איזו סיפורים? ... כועס אקסי עומד על רגליו ובוועט בנעל אחת מרופטת שלו בגבנון מעוות שבשרשי האורן, שאני יושב תחתיו: — שוב אותן שטויות? שוב נשים, לכל הרוחות? ... עדיין אין לך כלום חשוב מאלה, סולסברי־חוחלצקי? ... אמרתי לך: שטויות, לכל הרוחות! ... לא גן־ברונקס הוא בית־הקברות שבכפר ... בחורה לא תצא שם מקברה לקראת חתנה האבל ... — מי כאן חתן ומי אבל? — אני מנסה להלעיג עליו מתוך אותה תשוקה משמימה לסיפוריו, ואף על פי שאין זו מציקה לי עוד כקודם וההערמה שבלגלוגי אף היא קלה יותר — מן השפה ולחוץ ברוב רובה.

— וכי מה זה חשוב, סולסברי־חוחלצקי? ... וכי מה זה חשוב, אני שואל אותך, פילוסוף ומהפכן יהודי? — וכיון שאני מתעצם בשתיקתי ומתעלם גם ממבטו הפקוח, הבודק אותי כמחפש בי משהו חשוב לו יותר, הוא פוסע שתיים שלש פסיעות אל אם הדרך ומאהיל על עיניו בכיוון הכפר: — מכונית, ואפילו נושאת ארון־המת, לא תגיע עוד ... אך, בעצם, למי איכפת מה, תי־חיתי? ...

— ומה איכפת לך, אם כן, שפילוסוף ומהפכן יהודי משתקע בשטויות הללו שלך ושלי? — איני מקננת אותו הפעם, אלא שואף באמת להבין, מגין לו, לנע־ונד זה, סולסברי־ערכים משונה שלו, כאילו מעולם לא ברח מן האוניברסיטה ומחבריו האינטליגנטים ויצא אל החירות הגדולה שבדרך הפתוחה.

איני בטוח כל צרכי, שאקסי הוא היושב מעתה על ידי ממש: דיבורו קולח והולך, כאילו לא הוא הוא. ללא גמגומים וללא לגלוגים הוא מדבר, כמשיב תשובות כהלכה על שאלות שבלבי. ברור: מן העיקר הוא משתמט עדיין — מספר לי על מעיל־הקצין, שקנה לי לפני שבוע או שבועיים, כשהרחקנו אל מעבר לאולבני ולסקנטדי והגענו לגלנס־פולו, עיירה שגבעותיה מבשרות כבר אותה גלוייה מצוירת, ששמה ימת־גיאורג ועשירים שבגויים, ימח שמם, מבליים שם את חופשותיהם במלון האכסקלוסיבי שבה, כלומר: זה, לכל הרוחות, שרגל יהודי אינה מותרת בו. ברור: אין כוונתו אלא להשיאני בדברים סתם שהם ידועים לי מכבר, ובלבד שייפטר מן השיעמום שבשאלות הטרדניות שלי. ואף על פי כן הוא מסתחף בדיבורו כל כך ומשנה כל כך בסיפורו הידוע גם על המלון האכסקלוסיבי, לכל הרוחות, גם על קצין מדומה זה שבי סולסברי־חוחלצקי, לפי כינויו, שהשניים כאילו נעשים קשורים זה בזה עד כדי מוסר־השכל מתרמוז: אם אני תופס את הקשר שביניהם — אני תופס, כביכול, מה טעם חבל לו על עולמו של מיסטיקן־כופר, לכל הרוחות, שכל עולמו הפילוסופי נצטמצם עד לבושה וחרפה משום חצי אית זו או זו, שמגלגלת עכוזה כך או כך, אלא שלעולם היא אותה התצאית, לכל הרוחות, ואתם אותם אחוריים! עד לזרא, עד לזרא.

ה

גויים הללו, ימח שמם. אם בניו־יורק יהודים בונים לעצמם גיטאות, כביכול, אין זה משום שהם שונאים את הגויים. אדרבה: יהודי נכנס לשכונה, שרוב בתיה של גויים, והם — גויים מפוטמים הללו — מסתלקים ממנה. ואילו מלון אכסקלוסיבי זה שבימת־גיאורג — הוא שמסלק רגל יהודי מתוכו. מן הדין איפוא, שיהודי טוב כסולסברי־חוחלצקי יעשה נקמה בגויים ויתגנב לשם,

לתוך המלון הארור הזה, ידחק לשם רגל יהודית, לעזאזל. ובשעה חמש לפנות ערב דווקא, בשעת קפה-שלאחר-הצהריים דווקא, כשאפשר להאזין שם לקונצרט קאמרי, המגיע את שעות-הדמדומים המגויחות של חזירים אלה, שונאי-יהודים שכמותם, בוודאי לא אקסי הוא שמעוניין במהפכות בולשביסטיות או מגשביסטיות. אף הרצאותיו הציוניסטיות של שרוני במועדון לתרבות עברית שבמכללת-העיר גרמו לא מעט לכך, שיברח אקסי, מן האינטליגנטים המהפכנים המשעממים הללו שבמכללת-העיר ובכל מרתף מעופש שבכרך, שבו הם מנסים להוכיח את מרדנותם, לכל הרוחות, בשתיית זוהמה של אלכוהול אסור, ואפילו עיניהם מסתמאות מתוך כך והם מזהמים מתוך כך בקיאתם כל קרון שברכבת-התחתית בדרכם עם שחר הביתה, אל ברוכס זו, שגויים מטומטמים מרוקנים את בתיה לאחד אחד, כל אימת שדייר יהודי, אולרייטיניק עולה לגדולה, זוכה לעבור לשם ממורד-העיר או מהרלב. אין מקום לטעות! אקסי לא בולשביק הוא ולא מנשביק ואפילו לא ציוניסט כשרוני במועדון לתרבות עברית, לכל הרוחות. לאקסי לא איכפת, שגויים שונאי-יהודים מיטמטמים בשנתם כל כך, שאינם נותנים דריסת-הרגל ליהודי אף באולם הקונצרטים שבמלון האכסקלוסיבי שלהם שבאותה גלוייה-מצויירת, ששמה ימת-גיאורג. אבל לפעמים לא-איכפת גם כן איכפת, לכל הרוחות. ולאחד כגון סולסברי-חחלצקי לא כל שכן. אלא מה, סולסברי-חחלצקי פחדן הוא ולבדו לא יתגנב בדרך האחורית אל אולם הקונצרטים? אל דאגה! אם אקסי כאן — סולסברי-חחלצקי אף הוא עמו. על אפם ועל המתם של זנאים אכולי-סכרת אלה, שמטרוניותיהם בוודאי שהיו נהנות ממנו, מסולסברי-חחלצקי, יותר משהן נהנות מהם, מאותם באושים מסורסים שלהן. אפשר, אקסי נראה חשוד קצת בעיניהן, ואם גם פניו לבנבנים-צהבהבים כשל ארנב פולני. כלומר: לא משום יהדותו, אפשר, יהיה חשוד, חי-חי!... מבחינה זו מסתכן יותר סולסברי-חחלצקי: אקסי, סוף סוף, אינו אלא משרתו של סולסברי-חחלצקי, חי-חי!... ואילו הוא, גבירתי ורבותי, ארוי-אלוהים — גיבור ורדון הוא, קצין לשעבר בצבא הוד מלכותו, חי-חי!...

— מסכים, סולסברי-חחלצקי? — נקטע שטף-דבריו בשאלה שלא כעניין.
 — מסכים למה? — איני מבין את מבוכתו, כשהוא מתחיל לנער את מחטי-האורן מתוך חפתי-מנכסיו, כשמחצית גופו כפופה עליהם.
 — מסכים לעלבון עוד אחד? עלינו לחזור אל בית-הקברות. הינך כבר לא נשיג היום: התחרטו היום בניו-יורק כל המתענים בחיק הגשים... אין בדעתם לברוח עוד לא מן הפנויות ולא מן הנשואות...

— מה עלבון בדבר, איני רואה, — אני מנסה להשיב מתוך יישוב-הדעת, ובלבד שימשיך, עכשיו שגם מבוכתו, שאיני מנחש סיבתה, גם דבריו על הפנויות ועל הנשואות אומרות, שהוא מתקרב אל העיקר: — אין אסון בכך, שגלון גם הלילה בבית-הקברות שלך. אבל החיפזון למה?
 — ראה, — אינו קורא לי עוד סולסברי-חחלצקי ותולש מחטי-של-אורן מתוך רפידת מעילו: — עוד מעט לילה ויש לקנות חצי-לחם וסרדינים בחנות-הכפר, קודם שתיסגר. סנטים אחדים עוד נשארו גם בכיסי. — והעובדתיות הצלולה שבדבריו כמעט אינה נפגמת, אף כשהוא מנסה לחזור אל הלגלגנות הקלה ומוסיף: — אינטליגנט כמוך הן לא ילך עמי לגנוב מאיזה לול נידח תרנגולת כלשהי לשם צלייה על המדורה בחושך... נוהגים כך אורחים-פורחים בלבד, כשהם רעבים מעת לעת...

— טוב, נלך, — אני מרים את מעיל-הגשם מתחת לעץ ומתחיל לקפל. בוודאי חושש אני שמבוכתו בפני עצמו מקטעת את סיפורו לצמיתות: בבית-הקברות שבכפר על אחת כמה וכמה, שלא ישוב אליו. כל לינת-לילה שם תחת התרזה משתיקה אותו עד כדי תענית-דיבור, ולוא

גם משום שוטר־הכפר הגידם, שכבר הזחירנו, שאין רצונו לתפוס אותנו בשוטטות — יי"ש אסור אמנם לא מצא בכיסינו, ואף על פי כן! אך מוזר הדבר, שמבוכתו של אייקי מסקרנת אותי עכשיו כל כך, שאותה בלבד כאילו הייתי רוצה להבין מעתה, אילו הוא חוזר ומסתחף בדיבורו. לפיכך איני עושה שקר בנפשי, כשאני מתנהל לאטי, לפי צעדיו שלו, הטופפים ונעצרים משום מה, טופפים ונעצרים בדרכנו חזרה אל הכפר, ומתאמץ להכהות את התקווה שבהצעתו: — אבל נשוב לכאן עם האוכל. גם בלילה יבש יצוע־המחטים פה יותר מן העשב הטלול בבית־הקברות שלך. ואת מעיל־הגשם שלנו נוכל לפרוש כשמיכה גם פה...

— בית־הקברות שלך, ומעיל־הגשם שלנו!... — הוא מחקה את חיתוך־דיבורי על דרך הדיקלום הנלעג: — מעיל הגשם, מילא... אבל מפני בית־הקברות מי מפחד? ... כאילו כאן ביער מתיך קבורים כך להנאתם... — וכיודע, שהגדיש את הסאה בזולות זו שברשעותו, הנאחזת בהבל־הבלים שבמבטאו של אדם, הוא מרחיב צעדיו ומתחיל כמעט לרוץ: — עלינו למהר... החנות, אפשר, כבר נסגרה... המתים להיקבר והחיים לאכול, חי־חי־חי!...

סולסבריי־חוחלצקי שוב אין בכוחו להוסיף משום מה. ואף על פי כן אינך צודק הפעם, אקסי. אם המתים חיים בו באדם לפעמים עד לטירוף־הדעת גם לאור יום מטורף כגון זה, שעבר עלי עמך היום, הרי אינם אלא מרחישים בו עכשיו, שהוא עצמו כאילו דעתו מתיישבת עליו, הואיל וקיומו שלו עצמו נעשה מפוקפק באפולולית של שקיעה מאוחרת ביער. דעתי הרי באמת צלולה עלי יותר עכשיו, שאתה מדבר שוב, ואני שומע כל דיבור יוצא מפיך ומהרהר בשלי, כרגיל, אך ללא שיבהילוני רעיוני. החשובים מהם עכשיו דיבורים שלך, כשאתה משתדל להסביר לי, שאסור לשקר ואני, היודע זאת כל ימי, איני יודע, אם אמנם שיקרתי. וכי לאֶן ארנולד שיקרתי? ומפני זאת — כן, זו שברחתי ממנה באמת, אקסי, אולי פחדתי, אך גם לה לא שיקרתי. אפשר, לא פחד היא המלה הנכונה, אקסי, אבל אין לי אחרת זולתה בשביל אותה מציאותיות תפלה, שבה שיעבדה אותי קודמתה. נו, אותי. הנה פוסק אדם להעלים מעיניה את חדלון־אהבתו, הנה הוא עורג על אהבת אשה אחרת, כגון זו או זו מן התלמידות האביביות שלו בשיעורי־הערב — ועדיין אין בו העוז להגיד לה, לגרושת־הלב, שהוא עוזב אותה — פורש ממנה משום תלמידה מתלמידותיו, שקלסתר־פניה החולמני מתרומם כלפיו באקראי, כביכול, באמצע השיעור והוא מתרעד מולה כנער, שומע רגע מעין הד לאותה גבואה סתומה ויפה, שאולי האזין פעם אחת בחייו קודם, בראשית אהבתו הראשונה — אולי לזאת, לגרושת־הלב, המטילה עליו עול פחד לא־מובן. גם לה, לאֶן, לא שיקרתי, אייקי, ומה דיבורים הללו שלך, המגנים את השקר?

— כן, כן, סולסבריי־חוחלצקי, כולנו מרמים, את עצמנו בפרט... — ממשיך אייקי בדרשתו, כשעיניו ממצמצות מול הרמץ החום שבאופק: — עוד מעט ואנו בכפר אבל כולנו מרמים, את עצמנו בפרט...

— אבל לא את זולתנו?! — אני מתעקש.

— אל תהייה ילד ושקרן... צריך להיכנס אל החנות...

— עוד רגע, אקסי, רק עוד רגע: עדיין לא הגענו. מדוע אתה חוזר וחוזר: את עצמנו בפרט?

— משום שקל יותר לרמות את עצמנו מאשר את זולתנו, לכל הרוחות!...

— אל תכעס, אקסי, באמת אל תכעס. אמור לי רק זאת: מנין לך כל אלה?

— וכי לא סיפרתי לך אלף פעמים, מנין? וכי לא סיפרתי לך שוב זה עתה, לעזאזל, מתי למדתי

שלא לרמות את עצמי? ... הרי מתוך כך חדלתי לרמות גם את הזולת, עד שנכשלתי בכך, ורמיתך לכל הרוחות, סולסבריי־חוחלצקי!...

— אתה רמית אותי? ... — אני נפתע כל כך, שאקסי נעצר בהליכתו, כמאמין לי לראשונה: —
 במה רמיתני? ... ספר לי זאת, לפחות.
 — ספר, ספר... — עייף קולו של אקסי: — רק סיפורים אתה אוהב... ושל זולתך דווקא...
 צריך אתה לספר לעצמך את סיפור-האמת שלך וימאסו עליך סיפורים בכלל...
 — רק זאת אמור לי: במה רמיתני? — אני מתחנן, כאילו בתשובה על שאלה זו אני תלוי
 לישועתי.
 — שמע-נא פעם, בן-אדם, — מופנות אלי פניו הרציניות של אקסי, המוארות למחצה באור
 הפנס המיותם של הרחוב האחד שבכפר מזה ושל עששית-הגז רחבת-השוליים שבדלת החנות
 מזה: — שמע-נא פעם. אני רעב ומחר אני לכאן ואתה לכאן...
 — כלומר?! — איני מספיק להעלים את הבהלה שבקולי, ללא שתפגום ברצינותו העייפה
 של אקסי.
 — פשוט, — אין קולו מתרומם אף כדי איום: — אני לדרכי ואתה לדרכך שלך...
 — לאן? דרכי לאן, אקסי?
 — אל תבכה, ילד, אל תבכה... הביתה, כמובן... ובלבד שלא תספר סיפור-אמת אחד משלך
 ולעצמך...

1

וכי מי התנדב לצבא, סולסברי-חוחלצקי וכשכמותו אידיאליסטים מזוייפים שבמכללת-העיר,
 האבוסה-עדי-להתפקע גנקים חריפים הללו שבמהפכנים ואינטליגנטים יהודים? הם פציפיסטים
 היו, אף לאחר שנכנסה אמריקה גם היא למלחמה, כשהם מרבים להג על לנין, המתחכם לכל
 הקפיטליזם המגועל שבעולם ומגיע למה שהוא מגיע לאחר כך, מכשיל את שני הצדדים הלוחמים,
 לכל הרוחות, בערמת החוזה שלו בברסט-ליטובסק. הם אף מבית-הסוהר ידעו להתחמק בשל
 דיעותיהם, המגנות כל רצח, כביכול, ורצח שבמלחמה בעריצות הגרמנית בכלל זה. תמיד תמיד
 הלהג האידיאליסטי בפייהם — ואילו אחד כגון אקסי אינו מגיע אל תפיסת השקר שבכל הסיפורים
 על רוח האדם, העולה למעלה, תמיד למעלה, לכל הרוחות, כי אם בדרך הדמים הנשפכים ממש!
 הוא שהתנדב לצבא עוד לפני כניסתה של אמריקה — באיחור של שלוש שנים ארוכות ובדלגיות —
 לתוך מרחץ-הדם המסריח: לקנדה ברח, כשאינו חייב עוד חובת-גיוס, לפי גילו, ובלבד שיכריע
 הצדק, לעזאזל. ייתכן, שאילו הוא ממתין קצת — היה יורה שתי צפרים כאחת: היה נלחם בקיזור,
 ששפמו אמה וגידו היהיר אמתיים וחצי, והיה נלחם גם למען בית לאומי בארץ ישראל בלגיון
 היהודי כמה וכמה שנים קודם שהתחיל שרוני, שברח מארץ-הקודש המנוולת שלו עם תום המלחמה,
 להרביץ תרבות עברית וציוניזם במכללת-העיר שבניו-יורק. אלא שעכשיו אין כל זה חשוב לו:
 יפטפטו השקרנים הללו על המהפכה ועל איסדורה דונקן ועל הציוניזם הסוציאליסטי — אותו,
 את אקסי לא ירמו עוד. את התרמית שברוח-האדם, העולה למעלה, לכל הרוחות, למד בשאול
 החפירות, שבקושי-בקושי נסריהן הרקובים אינם נופלים עם שקי-החול שעל גביהם וקוברים בתוכן
 את המחכים לפקודה: אל מעל! בורדון למד את השקר שבאידיאליזם האנושי — ולא מתוך רומן
 כגון ת ה ת ה א ש, לעזאזל — כמשוררים המהפכנים הללו שבכל חור מסריח, המוכר להם יי"ש
 אסור כדי להרדים את מוחותיהם המעוותים, הטרודים יומם ולילה בתקנת העולם כולו.
 מתקני-עולם ארורים! עולם חדש מבשרת להם איסדורה דונקן — מוסדות טריים ונקיים! הוא,
 אייקי, טיבם של טריות ונקיות אנושיות למד שם, בחפירות המקוללות. עוד בשעות הבוקר של
 11 בנובמבר, יום שביתת-הגשק, המשיכו הפקודות להמשיך להרוג עד לשעה 11 לפני-הצהריים!

בשעות-הבוקר המוקדמות כבר ידעו הכל בחפירות, שהקרבות נפסקים באחת-עשרה, אבל מוסדות הם מוסדות: שביית-הנשק נכנסת לתקפה באחת-עשרה בדיוק — ובינתיים הרוג והיהרג, לכל הרוחות!... אסור לשקר, אני אומר לך, סולסברי-חוחלצקי!... אנשים נפלו על ידי עד לשעה אחת-עשרה בבוקר שלאותו יום של הפסקת-האש — ואסור לשקר!... שעות אלה אתרונות ורצחניות-ללא-שום-אמתלה-שבקדושה של מלחמה-להשביט-מלחמות הן שהוציאו את אקסי מן השקר, מן היכולת לרמות את עצמו ואת זולתו לא כל שכן. ואם אותך רמיתי, סולסברי-חוחלצקי, בימים אלה אחרונים — בכוונה תחילה רמיתך. רצייתי לנסותך, לראות ומי אתה באמת בעולם הרוח, העולה למעלה, לכל הרוחות. אותך הרי באמת חיבבתי. אפשר, מחבב גם עתה, לעזאזל, ואף על פי שלא עמדת בנסיון. אינך מבין? בוודאי לא. טרוד עדיין בסיפורים על אשה ונשים — ובלבד שלא תספר לעצמך סיפור-אמת משלך, ואפילו על אשה ונשים. לא מבין, לא מבין! חשוב, בן-אדם, חשוב. מתי התחלתי לקרוא לך: סולסברי-חוחלצקי? מתי ומדוע? אינך זוכר גם זאת משום בדיות הללו שלך על אחת ושתים, שתים ואחת, וכפל כפליים לשם הידידות — שלי שלך, ושלך שלי, לעזאזל?...

בוודאי זוכר אני, אקסי אלא שעדיין איני מבין, מה נסיון נסיתי בכינוי-הבאי זה, שכניתיני: סולסברי-חוחלצקי. בוודאי אני זוכר. באיזה יישוב קטן סמוך לגלגס-פולז המצאת לי שם זה, שמצחק אותך מאד משום מה, למאז המצאת אותו ועד לפרץ, שפרצת עלי זה עתה עם כניסתך אל החנות. אילולא דאגה זו שבי, שמא בדלת האחורית שבחנות אתה עשוי להתגנב ולחמוק אל השדות ולהתעלם מעיני, כדי להיפטר ממני, עשוי אני לחזור גם על הסיפור הזה, כאילו מפיד שמעתיו. ככל סיפוריך, שעדיין קשה לי להאמין, שאינם אלא שלי בלבד. אחת ושתים, שתים ואחת, כפי שאתה מלעיג עלי. אבל בדיות אין אלה. באמצע השיעור הרי מורה, שאינו אוהב עוד את אשתו, תופס מדי פעם גם מבט בוש-מתגרה בעיניה של תלמידה יפה ומשהו מתרסק חצי-שגייה בקצב פעימותיו של הלב, שאדם אינו נותן דעתו עליהן אלא בחצי-שגייה כזה, עד כדי סכנה שיאבד את חוט-ההיגיון שבהסברה העניינית. אפילו אין זה דמיון בלבד, שסומק מווריד בצווארה החשוף של הנערה ואינו מספיק להגיע ללחייה — פניה הרי היא כובשת בספר שעל משען-הכסא שלה, מכל מקום, וכבר היא מרימה אותם מתוך בגרות שליווה, כדי לשאול שאלה עניינית סתם. היא, הצעירה ממנו ארבע חמש שנים בוודאי עוזרת לו להתגבר על בלבול-דעתו — והוא אינו יודע להגניב במבט חטוף משהו מן התודה לה על שיתוף הרגע המבלבל ועל עזרתה לו בטישטוש הרגע המשונה. צעירה הרבה ממנו ויודעת, כביכול, שלא יהיה גוח לו לשוב הערב הביתה, הואיל ואשתו ממתינה לו בכורסת-הפינה, המוארת קימעה, ופני הסנאית הפיקחית שלה — ניחותם אומרת: בוודאי אתה רוצה לספר לי מה שאירע לך בכיתה הערב, והוא יספר. בריכוך גוונים, כמובן, ועל דרך המהתלה הקלה. אבל יספר.

אין זו בדייה, אקסי, ואתה היודע ועד. ממילא איני מבין, מדוע אתה רוצה להיפטר ממני, ואני חייב להבליג על רצוני להיכנס גם אני אל החנות, כדי לרדוף אחרך בשדות, שהתחמקת לשם בדלת האחורית בהסכמתו של החנווני בן-הכפר. אף הוא כשאר גויים ובני-כפר באמריקה חביב עליך מכל האינטליגנטים היהודים בניו-יורק, כאילו אף הוא נעונו בכוח כמוד, מניח ידו גם מן הרע שבעולם, משום שטוב אין בו בעולם, ויוצא עמך לגנוב תרגולות לצליה על המדורה בלילה מאיזה משק נידח שבדרך הפתוחה. הוא ולא אני, ואף על פי שאני היחידי מכל האינטליגנטים בניו-יורק, שנתלווה אליך במנוסתנו מניו-יורק. אל תכעס, אל תכעס, אקסי. ייתכן, שצדקת: אני הנס ולא אתה. אני אני הנס מן הפחד, ואם גם אתה סיפרת לי סיפורים על נשים. אפשר, משום כך אתה משתהה שם בחנות יותר מדי: להביני בינה, כי גם מפני אינך עשוי להיות נס, בורת באין עיני

רואות. מחר, אמרת, אתה לכאן ואני לכאן. בין כה וכה אל תעזבני, אקסי. עוד הלילה אשתדל להבין, על שום מה אתה מחשידני בשקר. עד צאתך מן החנות אשתדל להבין, מה נסיון ניסיתיני בכינויי זה שבפיך: סולסברי-חוחלצקי. סוף סוף גם אני עייף אחרי ימים טרופים כאלה במחיצתך המלגלגת-המקטרגת. עייף כל כך, שלבי עוד לא נקפני כראוי מפחד, שמא לא איום ריק השמעת. אל תעזבני. אשתדל להבין הכל. פירושו הנכון של כינויי בפיר, אפשר, גם הוא יתבהר לי. את הסברך הגלוי לו בוודאי שאני זוכר, אקסי: פרט מפרטיו לא שכחתי — זוכר אני הכל. גם בעייפותי. הכל — וללא נשים ואשה.

כן, באיזה כפר סמוך לגלנס-פולז קנה לי את מעיל-הקצין. שלושה ימים נעצרנו שם מחמת הגשמים. יום יום היינו יוצאים אל מחוץ לכפר, עומדים באמצע הכביש ממש, עד לסכנה שנידרס על ידי מכונית, שאינה מבחינה בנו בערפל הדחוס, ובלבד שיעלנו בעליה עליה ויסיענו עד ימת-גיאורג — ואפילו עגלה רתומה לסוס מתפגר אינה עוברת. יום יום היינו חוזרים אל המלון הקטן, שכספנו עוד הספיק לנו לשלם בו בעד לינת-לילה בעליית-גגו — ואקסי כדרכו אינו מקפיד על העיכוב. גם על אם הדרך, בחיק הכביש הרטוב, לא הקפיד כלל על השהייה הארוכה: זוקף את צווארון-מעילו השחוק כנגד רסיסי-הגשם המרושלים, היה יושב שם, כשכובעו המשובץ משולשים שחורים ולבנים שמוט על פדחתו, וכולו שלווה רטובה. אלא שמתוך ישיבה כזאת פנה אלי פעם בהצעה, שכל עצמה החלטה פתאומית:

— אתה יודע? מעיל-גשם אתה צריך!... — וכמפליא בעצמו את החלטתו, הוא מעיין בה רגע וממשיך: — כאן, בכפר הזה גם כן, ראיתי חנות לצרכי החונים באוהלים... שיירים ממחסני-הצבא בשנות המלחמה הארוכה!... במקום, שאין כלב יוצא ממאורתו זה כמה ימים של רפש דולף, אף כאן שיירים מן המלחמה: התכוננו השדים לעשר שנות-מלחמה ולא הספיקו לזהם את כל המלאי שלהם אף ביום אחד-עשר בנובמבר, רוצחים ימח שמם!... אבל הכל בזול. מכירה כללית, ראיתי!...

בוודאי אני זוכר הכל, אקסי. נזכרתי גם בפרט חשוב יותר: באותו מעמד גשום, נדמה לי, הגענו אל העיקר — אל כחולת-העינים, היקרה לשנינו, שנכנסה לכיתה באמצע החורף והעמידה את המורה שלה על המשובש, על המשפיל שבחיינו בבית אשתו, שאינו אוהב אותה. שיתרור נתרמו לו בה, בגבוהת-קומה זו, שמתחילה לא ראתה אותו אלא כמורה סתם, ואפילו אמרה לו לאתר כך, שבשיעוריה הראשונים בכיתה כבר חשה בנעשה בו. פשטות כפריית הייתה בה, גשיות רעננה-טבעית, כאילו רק גשם-אביב רוחץ את בשרה עם בוקר. אלא שאקסי אינו מרוצה משתיקתנו באותו הרף-עין, כאילו באמת שכחתי, מה שאמר זה עתה, והוא רוטן מתוך גסות-רוח מכוונת:

— וכי אמך אני לעזאזל, שאהיה צריך לדאוג לך כשתצטנן?... — אלא שמיד הוא נראה כמתפעל מרעיון חדש, שחלף במוחו, והוא מעקם פיו בחיור עליו: — אתה יודע? תלבש מעיל-גשם צבאי ואתה אריסטוקרט לכל דבר!... סגן בן-טובים, חי-חי-חי!... עשירים הללו, הבורחים מנשותיהם ומתרוצצים כאן כעכברים מטורפים במעבדה נסיונית ביהיוויוריסטית, מיד רואים אותך אחד משלהם, אריסטוקרט בורח מנשותיו אף הוא, ואף על פי שמכונית אין לו לזה משלו, חי-חי-חי!... מן הדיון, שנניף אותו — נסיעת-מתנה עד קליפורניה בוודאי. לו ולמשרתו, חי-חי-חי!...

ז

— ובכן, לאן בורחים, סולסברי-חוחלצקי?... — כבר עומד על ידי אקסי, מרחרח מדי פעם בשקית-המוזנות שקנה, ללא שהרגשתי ביציאתו מן החנות, אלא שיותר משאני תמיה על עצמי משום כך, אני תמיה עליו, שאין אבק-לצון בדבריו אף כשהוא ממשיך למקוטעין: — כל מקום

שאתה בא אתה מוצא מישוהו רוצה לברוח... מאשתו, על פי רוב... כאילו בלא נשים העולם כולו גן-עדן, לכל הרוחות... גן-עדן לנשים, לכל הפחות והן אינן רוצות לברוח מבעליהן, המרבים בשר וממעטים אהבה...

הרבה דברים אני שומע כאן ואיני מספיק לרדת לסופו של אחד מהם: כובד-הראש שבקול הדברים מעמעם לי את תוכם. דאגת-פתאום זו לנשים מגיין לו לאקסי? הד-מה יש כאן אף לאן, לאן ארנולד, שריה עשב טלול בשדה עולה ממנה בחורף בכיתה זו, שהיא מתנכרת בה בין שאר התלמידות במין שלוה, שאינה הולמת את גילה: לעולם אין בה מן הגדנרנות המבודחת, המרתיתתה אותן בסתר גלוי גם להן גם לו, כשהן רוצות לעורר אותו על מציאותו. ישרת-צעד, כמתרגלת עצמה לעיניו לתפקידה בעתיד הקרוב כמורה להתעמלות, הייתה נכנסת מתונה ויוצאת מתונה באמירת-שלום קלה בלבד. שום הצנעה מגרה לא הייתה בהתנהגותה: פשוט, אינו אלא מורה שלה בלבד — לא איכפת לה כלל, שאהבתו לה הולכת ומשחררת אותו מעול אשתו.

— מה אתה שותק?... — לוחש אקסי על אזני: — אינך רואה? החנווני עומד מוכן להגיף את החנות ואנו מעכבים אותו... הוא עצמו אמר לי: היכה לנו כל היום, ידע שנשוב ונצטרך למשהו... ובפרט שפדיון הרבה לא היה לו היום... יום של בטלה ארורה: כלב לא עבר בכפר... נלך ונאכל משהו... — והוא מעביר את המזונות ליד שמאל, מחבקני משום מה בימין מתפנה שלו ומושכני אל מחוץ לאריחי-האור, המתקרבים אלינו עדיין מפתח החנות, המואר עדיין כל כך, שאף את זקנו העבות של החנווני אפשר לראות.

רק לאחר שהחשיכה בולעת אותנו לגמרי, נעשה דיבורו של אקסי רגשני שוב, כשהוא מתקיפני במעין קושייה ליצנית:

— לא התגעגעת עלי, סולסבריי-חוחלצקי, כשהשתהיתי כל כך בקניית לחם וגבינה? אבל אין דבר: בוודאי היית שקוע בהכנת השיעור בשבילי, לא? ... מצאת, במה רימיתך? ... אבל לא זה חשוב... העיקר הוא החנווני המסכן: התלוצץ הרבה תחילה והגיע סוף סוף אל הרגיל, אל אשתו שמדברת ומדברת, עד שנוח היה לו שלא לשוב הביתה כלל... הציע, שישלם לה ניקל נוסף ליום, אם תבלום פיה, כשהוא חוזר הביתה הרוג מיום של חוסר-פדיון... היה רוצה לברוח ממנה...

— ומה אמרת לו, אקסי?

— מה אמרתי? ... אין בורחים, אמרתי! ...

— אבל הנה אנחנו בורחים! ... — נשמעים גם לי דברי כצעקה.

— אל תצעק! ... — מסתננת לחישה שוטמת מפיו: — רצונך, שהשוטר הגידם יתפסנו, קודם שנגיע אל בית-הקברות? ... אתה הבורח ולא אני... אתה המשקר ולא אני...

— אבל גשים אהבת גם אתה? ... — אני שואל במורד-לב.

— טעות, סולסבריי-חוחלצקי, — הוא אומר בשקט, כמתפייס עמי: — טעות ואולי שתי טעויות. קודם כל, לא כל אחד אוהב שתיים. ואפילו אוהב אדם מאה — לעולם הוא אוהב אחת לא-קיימת בדמותן הססגונית של מאה...

— אבל בין כה וכה הלא אהבת! ...

— אמרתי לך שלא? ... גם אני שיקרתי... אהבתי, לא אהבתי, למי זה איכפת?

— לי זה איכפת, — נחנק קולי ואקסי כאילו מזנק קדימה, כמפסיע על ראשי ממש, כדי להיתלש ממני עולמית בחשכת-הלילה. אלא שמיד הוא נזכר, שנשארתי עומד בעיגול-האור שמסביב לעמוד הפנס מול בית-התפילה, והוא מנמיד קולו מבסמוך אלי, ספק חש פתאום ביחידותי הנזופה ספק חושש מפני השוטר הגידם, האורב לנו: — בוא... אני רעב באמת... הנה בית-הקברות...

— אבל ענני על שאלתי ...

— הלא כבר עניתך, — עדיין משדלני אקסי בהנמכת-הקול ומוליכני בידי על פני המדשאה הרכה של בית-התפילה אל שני הקרשים, שתלש מתוך אחורי-הגדר של בית-הקברות והוא חוזר ומעמידם במקום עם יציאה משכימה מתוכו: — למי זה חשוב, אם אהבתי או לא? ... למי זה היה חשוב מעולם פרט לעצמי? ... אני, אתה, כולנו, בנו בעצמנו אנו מאוהבים ... בנו בעצמנו, הנבונים, תמיד! ... ועד שאנו מגלים אמת פשוטה זו, אנו משקרים ומטנפים את העולם המטונף ... — והאשה האוהבת? ... — אני חוזר כמעט אל עינוי געגועי על אן, שחיכתה לי עד שתים לפנות בוקר בדשא בחורשה, שבה גדלה מילדותה בסביבות ניו-יורק, ונעלמה מעיני לאחר כך.

— אשה לא הייתי מעולם, סולסברי-חולצקי! ... — שוטמת אותי שוב לחישתו הזהירה של אקסי: — בוא, ניכנס ... אשה לא הייתי ואינני ... אני רעב ... אבל משער אני, שאשה אוהבת אין בכוחה כלל לגלות, שהיא משקרת באהבתה לזכר שלה: וכי היא צריכה לו? רחמה צריך לו ... והרחם אינו משקר, כפי הנראה ... ואילו הוא, הזכר המטונף? ... אילו הוא מגלה, כמה הוא מאוהב בעצמו תמיד, ולא באחת ושתים אלה, היה פוסק מלשקר ואוירו המסריח של עולם האדם הרוחני מתחיל להיטהר קצת ... באמת, סולסברי-חולצקי, אני מתקשה לנשום במחיצתו של האדם הרוחני ... שקריו לעצמו מטנפים עולם יפה כל כך, כל כמה שאתה מנסה ללמד אדם, שירגיל עצמו להתרחק מהם, סולסברי-חולצקי! ... אילולא שקרים הללו המופלאים שבאהבה, אפשר, היה האדם תופס גם את הנבזות הרצחנית שבתיקון-עולם שלו, במבול-ידים אלה שבמהפכות, שאיסדורה דונקן חוגגת אותן בניתורי-קפיצותיה האולימפיות בקיוב, ובשביתות-נשק, ימח שמו, שמבשרות עוד מלחמות ועוד שביתות-נשק וחוזר חלילה, לכל הרוחות ... לא, סולסברי-חולצקי ... חשוב קצת, חשוב ... דרכי לכאן, דרכך לכאן, אבל מה זה חשוב? ... העיקר, שילמד אדם לחשוב קצת ולא לרמות את עצמו, לפחות ... אוה! ... דיברתי יותר מדי ואיני יודע מעתה, אם אני רעב יותר או עייף יותר ... ואתה? ... שותק פתאום? ...

שני דברים הייתי אומר לך, אקסי אילו יש בי עוד כוח לדבר: עייף אני אולי יותר ממך ומעייף כל הערב בסתום שברמז שלך על רצונך לרמותני, כשכיניתיני סולסברי-חולצקי. עייף אני כל כך, שעדיין לא נקפני לבי כל צרכו אף מול הסכנה, שאתעורר מחר בבוקר ואמצא עצמי בודד כאן בבית-הקברות. אין בי חיות קולחת זו שבך, שביום היא נראית ישינה שנת-מרמיטה ובלילה היא מתאשדת בחכמה שכולה, שאיני יודע, אם כדאי להתייאש תמורתה מן המצוקה, האוחזת את הלב כבצבת אף ברגע זה, משום שאני כאן והיא, אן, איני יודע, היכן היא. לא פעם סיפרנו בזה, אקסי, ומעולם לא נסית להבין תענוג שבמצוקת-האהבה מה הוא, כשמורה יודע, שהוא משתכח מן הלב עם גמר השיעור והיא, היקרה-הקרובה כל כך, מסתלקת מתוך ברכת לילה-טוב מנומסת וחוזרת אל הבחור האהוב שלה, שהביאה לפני שלש שעות אל בית-המדרש ועכשיו הוא מחכה לה לא הרחק מכאן — אצל אחד מן האריות, המפוסלים מזה ומזה למדרגות, העולות אל הספרייה הציבורית-המרכזית. לא פעם סיפרנו, אקסי, בתענוג נוגה זה, בין שהבינות בין שהשלית עצמך כלא מבין. כן, אן ארנולד בדרך הטבע חוזרת אל הבחור הצעיר שלה עם גמר השיעור והמורה על כרחו שיסתפק בהרגשה החדשה, שימיו ולילותיו מלאים ציפייה יפה לערבי יום שלישי ויום רביעי, שבהם היא נכנסת אל הכיתה וריח של עשב-אביב טלול נכנס עמה גם בחורף המשולג. בוודאי ביישנות עילגת, מין משב-זקנה טופח על פניו של אדם, העומד על סף השלושים, מצדקת דינה המפוכח של אן ארנולד עליו — הרי לעשרים לא הגיעה כי אם בלילה-הפסח שעבר, כשנעלמה ממנו לאחר חצות בחורשה, שבה גדלה מילדותה. אלא שלא דינה המפוכח ולא צידוק-דינה המבוויש מספיקים לפגום באותה מתיקות שבמצוקה, כשהוא הוגה את שם משפחתה לאותיותיו,

מבקש שתשמיע דעתה בשקלא-וטריא שבינו לבין הכיתה. מיס ארנולד! טבין ותקילין: צלילי-קולו כאילו צלולים יותר, כבדי-משמע יותר, משום מתיקות-המצוקה באותה שעה. עליו לכבוש את הפנים בדוכן-הקתידרה באותה שעה — היא שליוה בתשובתה כרגיל ושאר התלמידות עשויות לתפוס אותו במבוכתו, הן ולא היא, שאף מבוכתו אינה נוגעת לה.

— ואפשר, תאכל משהו? — שואל אקסי: — האוהבים אינם רעבים, מה? ...
 — אקסי, — אני מהסס ומשיב בשאלה אף על פי כן: — הרי גם אתה היית מורה בשיעורי-ערב לבוגרים? ...
 — מה אתה מעלה גרה שוב? ... לא אוכל כלום ומעלה גירה! ... עניינים חשובים מאלה עדיין אין לך? ...

— אבל רק הפעם: לימדת בשיעורי-ערב לבוגרים?
 — כן, לכל הרוחות! אלה פעמים כבר סיפרתי לך גם זאת... אם כי בוגרים כמעט לא היו שם... בוגרות-דוגרות ואוהבות שקרים שבעולם-הרוח קודם לגישואין...
 — והיו יפות ביניהן?

— אלא מה? לא היו? ... — זועם עכשיו אקסי ומצטרד, מתוך שהוא נזכר, שעליו לדבר בלחש: — כמה פעמים אתה רוצה, שאחזור על אותם סיפורים מטומטמים שלך? ... מיסטיקן וסולסברי-חוחלצקי ועניינים חשובים יותר אינם טורדים אותו מעולמו... טוב: אספר הכל עוד פעם בלילה אחרון זה שבדרכנו... הייתה גם אחת יפה מאד ואהבתי אותה, כפי שהיית אתה אומר... אך לא יכולתי להמשיך...
 — מדוע?

— די! ... — מצטווה אקסי רגע ופוסק מצווחתו מיד, כדי ללחוש על אזני את שפך זעמו: — לא יכולתי, סולסברי-חוחלצקי, ודי! ... לא יכולתי לשקר כמוך... אני בחפירות למדתי את שיעורי... ואתה? ... אתה גם על השאלה הגלוייה, ששאלתיך לפנות ערב, לא נסית לחשוב... אך די... אכול, אל תאכל; חשוב, אל תחשוב: לי לא איכפת...

חשבת, אקסי. בשטות זו שלך, בסולסברי-חוחלצקי, כבר נזכרתי לכל פרטיה. אבל מה עניינה של זו אצל הסיפור העיקרי, המתרוצץ בי הלוך ושוב כארג במטווה המסוכסך שבינו? טוב, טוב. את המעיל הצבאי הלבשתני, אקסי, מיד לקנייתו, כשאתה פורץ עלי ביד אמונה את כל כפתוריו הנוצצים, מהדק-מאבזם את החגורה סביב מתני, עד כדי להבליט את חזי, ופוסע פסיעה זהירה אחורנית להסתכל בי כחיטט, בעצימת עין אחת ובהטיית הראש אל כתף-שמאל:

— לא רע... נסיד ממש! ... סולסברי-חוחלצקי, חי-חי-חי...
 אבל מה לקח טוב אתה נותן לי בכך, איני יכול להשיג, אקסי, ואם גם אני זוכר את דברי-ההסבר שלך כלשונם ולעיקומיהם:

— סגן סולסברי-חוחלצקי, חי-חי-חי... ללא שרטת יצא מכל הקרבות... אמו אנגליה, כמובן, נצר ממשפחת סולסברי... הקשיבו רגע לחיתוך-דיבורו: לא ברונכס הקייקית ולא בוסטון הרחוקה מיהודים... הווה אומר: בריטי, לכל הרוחות! ... ואשר לחוחלצקי, חי-חי-חי, ברור: שם האב למשפחתו! ... במי תבחר אצילה בריטית מטורפת, אם לא באיזה רוסי-פולני, פליט רוסייה הצארית? ...

ח

— מתקדמים קצת, מה? ... — נשמע אקסי מפהק פיהוק מעושה קצת באריכותו.

— מי מתקדם? ...

— שנינו, — הוא אומר, שעון על מרפקו עם מסד הכותל הלבן של בית-התפילה: — שנינו ... אני לכאן ואתה לכאן, אבל מתקדמים ...

עדיין אתה חד חידות לי, אקסי: אינך גננת שלי, אתה אומר בתשובה מפוהקת על רצוני לשמוע מפיד, מה סוף סוף הקשר שבין ליצנותך באותה תרמית-שטות שלך כלפי איזה סולסברי-הוחלצקי מדומה שבי לבין העיקר, זה סיפור-האהבה שלנו. כן, גם שלך. הרי אף ברגע זה, שאתה מדבר ברצינות, כמעט כעסת עלי, משום שכמעט הודית, שאהבה אותנו. בוודאי את המתים אין להעיר, כמעט התחלת לצעוק עלי זה עתה, אבל כעסך הוא עצמו מעיד, שהאהבה לא מתה עדיין, לא שלנו ולא שלה. מועקה שבאהבה ללא-גמול לאחת תמירה וכחולת-עינים, שלפתע פתאום אתה מוצא בה אחת בשילה וחכמה ממך לכל דבר למרות גילה, לעולם אינה משמרת את האפתעה שבג-מול-האהבה המתבשר ולא את היסורים שבאותו גמול, כשהאהובה בעלמת עדי עד אחרי הצות בחורשה, שבה גדלה. בעניינים אלה היית צריך לספר עמי, אקסי ואפילו לא ידעת זאת מפני. תחילה הייתה המועקה, ששכרה האחד העוז החדש בפני אשתו: מעתה באמת אינו נאמן לאשתו, מעתה יש לו להעלים מעיניה משהו יקר עד לכאב. תענוג היה באותו חיזוק, שמחזקת אותו מיס ארנולד בפני אשתו, ואם גם שלא על דעתה של מיס ארנולד. הפעם היא, אשתו, העלובה — היא הנפגעת. ללא שום נוקמנות היה טוב לצוד נצוצי-פחד בעיניה, כשהיא מסתכלת בו לפעמים בגניבה מן הצד, כשהוא רכון על חיבורי תלמידיו ועושה עצמו כלא מבחין במבטיה מגנבי-הפחד. ללא שום נוקמנות וללא הרהורי-תשובה עם זאת. שכן סוף סוף היא המנוצחת. היא הטעונה רחמים. עד כדי צורך מוזר להראות לה סימני-חיבה, שמטעימים את תוספת-העוז בפניה. פת-שחרית, למשל, שהתחיל להתקין לה במפתיע, עד שאינה מספיקה לטשטש בעיניה את התהייה, המבעתת אותן רגע קל, כשהוא מפנק אותה פינוק זה בבוקר בבוקר, כשהוא מגיש לה על הטס את המיץ ואת הקפה במיטתה. לא נוקמנות ולא הרהורי-תשובה. היא שטעונה רחמים, עכשיו שגשתחרר מעול סלחנותה הנוחה, עכשיו שהוא אוהב אשה בפעם הראשונה בחייו.

— In the land of Italy There my sweetheart waits for me

מתחיל אקסי מפום מתוך מיתוח זרועותיו ומתפרקד על הדשא.

— שמא נסתלק לשם, אקסי? — אני מנסה להחליף כוח כדי רגע של קלות-דעת מדומה.

— לא, לאיטליה? — הוא מתבדח כמתוך ביטחון, שבדיחות-הדעת שלי יש בה ממש:

— אמרתי לך, שמתקדמים, לא? ... אבל גם לשם תלך בעצמך; אני כבר הפלגתי על פני ימים, כדי לטעום טעם זוהמה באירופה ...

— אבל מה עניין זוהמה לאהובה באיטליה, אקסי?

— אתה מתחיל להבין, ילד, ואינך רוצה להבין ... תבין פעם בלעדי ... מגלה אדם את השקר שבאדם והוא מגלה גם את השקר שבו עצמו ... בכל כולו, על אהבתו כולה, לכל הרוחות! ...

— כנגד מה עכשיו, אקסי?

— כנגד הכל, לעזאזל! ... כנגד מה שאמרת וכנגד מה שלא אמרת ... פחדים שהם רחמים ורחמים שהם פחדים, לכל הרוחות! והכל שקרים שבאהבה ... שבאהבת עצמך, פחדן מגוול שבאדם ...

— פרויד אחד, — אני רוצה לחדש עוד רגע מדומה של קלות דעת ואיני מספיק. משהו מן האמת הרי יש גם בדברים אלה שלו האחרונים. תערובת משונה זו: פחדים שהם רחמים ורחמים שהם פחדים. הרי בא האביב ומתחילים טיולי-יחיד בחורשות, המרוחקות מן הכרך, ושרשי-העצים שמתגלים מתחת לשכבות-הקרה הסדוקות אף הם כאילו מהססים בנכונותם ובאי-נכונותם להתמלא חיות משחירה שוב. בוודאי יודע אדם בטיוליו, מה פירוש אהבה ראשונה בחיים. בוודאי

יודעת גם מיס ארנולד, מה פירוש אהבה ראשונה, כשהיא מטיילת עכשיו אף היא — יחידה אולי ולא עם הבחור, המביא אותה אל שיעורי-הערב ומלווה אותה הביתה עם גמר הלימודים — באינו חורשה מרוחקת מן הישוב. אבל עגמומיות רחומה הרי יש גם בשרשי-העצים הללו, המתגמשים ומטפחים בסדקים שבשכבות-הקרח. אהבה ראשונה בחייו של אדם, תוספת עוז בפני אשתו מתוך כך, מתוך אביב ראשון, כביכול, בחייו של בן-שלשים — ורחמים כלפי אשתו אף על פי כן. רחמים — ולא פחדים, אקסי. אילו אן ארנולד כאן עמו בחורשה, שהאופק אינו גראה בה ואפילו צמרירי-עננים לילכיים שבשמים כאילו אינם כאן אלא אחיות-עינים, מתעתעים בלבד בין זרדי-בוקיצות עקוצי-פקעים, אילו היא עמו — אפשר, אף הרחמים היו מסתלקים.

— יודע אתה? — נוגע אקסי במרפקי לפתע: — הבה נחלוק אותן: האשה לשנינו והאהובה רק לך...

— ואז? — אני משתדל להסתיר את הרתתי.

— ייקל לך, סולסברי-חוחלצקי... תספר פעם אחת עליה, על האהובה בלבד, וייקל לך... תראה... שקרים הללו שברגשות מפולגים... לא לכאן ולא לכאן... עד מתי אדם בורח ועומד במקומו, סולסברי-חוחלצקי? ... תָּמַר גָּמַל: רץ ועומד במקומו, לכל הרוחות, כגון חזירים מפותמים הללו שבמלון האַכסלוסיבי... בין כה וכה אינך נותן להירדם בין המתים כאן... ספר, אם כן... אבל רק סיפור-אמת ועל האהובה בלבד, קודם שאני מחזיר אותך מחר אל ימת-גיאורג ומטרוניות חולמות על וסת דאשתקד זוללות אותך בעיניהן, לכל הרוחות, באולם הקונצרטים הקאמריים שם במצודת-הגריי שלהן ושל הטומטומים שלהן, שונאי-יהודים ארוכים... בוודאי אקסי פוחח הוא ופרות שמנות ולא-חולבות אינן יכולות להבין, כיצד קצין של צבא הוד-מלכותו, כנראה, בוחר לו לשמש אחד קרוע-בלוי שכזה. וכי יכולות הן לדעת, שאת הקצונה קיבל סולסברי-חוחלצקי מידי שמשו? וכי יכולות הן לדעת מה שסולסברי-חוחלצקי עצמו אינו יודע בעניין? לא מרשעות מודעת או לא-מודעת, כפי שחושב סולסברי-חוחלצקי, עשאהו אקסי לקצין. אף לא לשם תכלית, כפי שציפה גם הוא, אקסי, מתחילה. בוודאי שנהנה גם מן המבדח שבמצב, כל פעם שנעצרה איזו מכונת, המבחינה במעיל-הקצין של אחד משניהם, ואקסי רואה חובה לעצמו להציגני לפני בעליה כקצין פלוני, עם שהוא דוחקני פנימה והוא מבקש רשות לשבת על יד הנהג כמשרת לכל דבר, כפי שהוא אומר מפורש לגוי זה, שסקרנותו אינה מתעוררת כלל לגבי שם נכבד וזר שבפי ליצן ממורטט שכמותו. בוודאי שאותה שעה אקסי סובל: מתגנב להציץ בי באלכסון מאחוריו בחצי פניו, הזקוקים לגילוח זה שבוע, הוא מבקש, שאשתתף בצערו על שמיטיבנו הגוי ערל-הלב לא נישטה אחריו, המשטה בו ובי. ייתכן, שאף אחד מיסטיקן ופחדן ושקוע תמיד בחשבון-נפש מזויף תפס, שלמעשה אקסי משטה לא בי בלבד, אלא אף בעצמו בהומור זה שבכינוי. אבל אף מתוך כך תפס אקסי את המשוקר שבמיסטיקן ואוהב, שאינו רוצה להבין, שהעולם האלוהי שלו בדייה אחת היא שבאהבה עצמית וכל אָבֵל אהבתו הראשונה, הראשונה בגיל-שלושים, לכל הרוחות, אינו אלא מנוסה מן האמת, לכל הרוחות! ...

אהבה טהורה ואידיאלים טהורים! ... וכי ניסה סולסברי-חוחלצקי לעמוד כלל ועיקר על המוגנה שבהשתתפותו במשחק, שהמציא אקסי, לא לשם תכסיס לקבלת-הינף אחת לשמיטה, לכל הרוחות, אלא כדי לחשוף לו, סולסברי-חוחלצקי, כמה הכל זיוף משפיל... יהודי גיאה ומוכן לקבל שם של ממזר גוי בשעת הצורך! ... מיסטיקן ואוהב אהבה ראשונה בחייו ולא מקפיד כלל על התרמית הנבזה, שמרמה אותו אקסי, אף כשהוא חותם כך את שמותינו בפניקס של איזו אכסנייה אכולת-פשפשים, שבה אנו מתירים לעצמנו, כל עוד בכיסנו חצי-דולר ליום, להתחמם קצת מגשם שבדרכים ארורות-האלוהים, לייבש קצת על גבי התבל שבחדר את תחתונינו הרטובים...

סולסבריי-חוחלצקי ומשרתו, ימח שמו!... בוודאי את הגוי האכסנאי אין הוא מרמה ולא איכפת לו!... זה, האכסנאי, חושד בו, ששיכור הוא — יחשוד לו, לעזאזל!... אבל סולסבריי-חוחלצקי!... אדם נאה הוא, כפי הנראה, ולו הוא מוסר את המפתח להדרגו, כשהוא מעיר בבת-צחוק שבעיניי: — בבוקר אתם בוודאי חוזרים ברכבת, — כלומר: גוסעים אנו קלי-מטען עד כדי חשש, אף צקלון צבאי אין עמנו... ואדם נאה זה, סולסבריי-חוחלצקי, אינו מקפיד, שעיקר החשש מכזב אל אקסי... ומדוע יקפיד?... חולה-אהבה מבועת הוא ואינו עשוי לשים לב לפגיעה בחבר-לדרך, שכבר שמע את סיפוריו כולם המשוקרים עד לזרא... עד לזרא!... שכן את הסיפור האחד אין סולסבריי-חוחלצקי גועז לספר... אפילו לעצמו... ממילא טוב, שהגיעו למה שהגיעו: מחר זה לכאן, וזה לכאן...

כמובן, עד ימת-גיאורג ילווה אותו... יראה את סולסבריי-חוחלצקי שוב בגדולתו: שקוע בהקשבה עצומת-עיניים לרביעייה של ביטהובן, מן המאוחרות כמובן, מן הרוחניות הרוחניות עד לאין תפיסה, ושומן-שדיהן של מטרונות שבמצודת-הנרי מתמוגג למראהו במחוכיהן... לא משום כך מדבר עכשיו אקסי לפתע פתאום, כפונה אל קהל המתים כאן ואפילו מפני השוטר הגידם אינו חושש... לא משום כך... וכי לא יהודי הוא גם אקסי?... ויש לך יהודי בניו-יורק, שאינו אוהב מוסיקה?... הרי בה, המוסיקה, אין מלים — וכל השקרים שבאדם נבלעים בה כאמת, מפני שאין האדם שומע בה אלא את האמת המזויפת שלו, זו שהוא מפחד להלבישה במלים אלה, לכל הרוחות, העשויות להשמיע משהו ממשי... לא לשם שקר שבשכחת-עצמו הוא מתגנב לשמוע אותו... אף לא לשם שיחות-הבל יהודיות אחרי הקונצרט על ההבדלים שבניצוחו של מנגלברג, המפליא לעשות גם בלהק של כלי-הנחושת שלו, עד שהם נשמעים כאבובים שמיימיים, לכל הרוחות, לבין פייר מונטייה, השוכח את הפטריוטיזם הצרפתי שלו ואינו מחריש את האזניים בניגנת חיבוריו הרעשניים של בן ארצו — מה שמו, לכל הרוחות?... זה שלא היה די לו להתחרות בואגנר... זה שביקש תזמורת כפולת-שמונה לביצוע הסימפוניה שלו... אבל זה לא חשוב... העיקר הוא, שאקסי גם הוא יודע, מה עושה מונטייה בתשיעת של ביטהובן — כאילו הוא כתבה והוא לאין זולתו יודע את כל יגוניה ולבטיה — עד לפרק הרביעי, לכל הרוחות, עד לאותו הימנון של בית-מרזח גרמני ונודף ריח של בירה סרוחה, לכל הרוחות... אחות-האדם — גם היום, גם אחרי הטבח, שלימד את אקסי, שלא לשקר, ביום שביתת-הנשק בפרט...

אלא ששוב אין זה העיקר... באמת אילולא סולסבריי-חוחלצקי, היה כבר נוחר מזמן... ואת העיקר עדיין סולסבריי-חוחלצקי מפחד לספר... אפילו עכשיו כאילו העיקר בשבילו בוודאי זכרון הקונצרט היחיד, ששמע בניצוחו של מונטייה בניו-יורק... דווקא אז כבר לא היה אקסי בכרך... כבר ברח לקנדה ונתגייס — שנתיים לאחר שהתחיל הטבח ואיגנטינגטים ומהפכנים יהודים שבניו-יורק נוח להם יותר במכללת-העיר מאשר בחפירות... כן, כן... סולסבריי-חוחלצקי עוד נער מבסיר היה: נקישות-הגורל שבפתיחת החמישית בניצוחו של מונטייה היו פעימות-לבו של בן שבע עשרה, המפחד מפני קריאת-הגבר שבו, אף כשהוא מציץ בשיקל מעין סדרנית זו דקת-הבשר, שהראתה לו, לסולסבריי-חוחלצקי, את מקומו בשורה העליונה שבאולם המאולתר... כן, את כל סיפוריו המשעממים של סולסבריי-חוחלצקי הוא יודע עד לזרא... אולם מאולתר היה זה: אולם-קרגני סגור בקיץ והאיצטדיון של מכללת-העיר עוד לא נפתח וסולסבריי-חוחלצקי מדבר עד היום על השיקל דקת-הצמות ודלת-השוקיים, כמפחד מפני כל בת שלש עשרה ומעלה, שמא יחלל אותה במגעו שבהרהור, לכל הרוחות... שקרים הללו למה?... מילא, מוסיקה הוא אוהב באמת — ועוד מחר הוא שובה באולם הקונצרטים הקמריים שבמלון האכסקלוסיבי שביתת-גיאורג לבה של כל מטרונות משועממת שבמלון: כולן הרי חשות אי-איך, שהוא מפחד מפניהן, ואימהותן מתמוגגת

בסתר המוקיהן תפוחי-העורקים... כאילו לא את עוברו בלבד רוצה אשה ללדת, אלא אותו עצמו אף הוא...

אך הפעם צריך שיהיה ברור: אל אולם-הקונצרט שבלוּן יכניס הפעם את סולסברי-חוחלצקי, לא משום שאינטליגנט ומיסטיקן יהודי כדאי שיגונב לתוכו פעם ויתפקעו מזעם טומטומים גויים, המחפשים להם מקלט במקום שרגל יהודית אסורה, ואפילו שם המקום, מצודת-הנרי, הוא על שם מלחמת-השיחרור האמריקנית, לכל הרוחות... כאילו סתם יהודי פולני כאותו חיים סלומון לא תרם תרומה כלשהי לג'ורג' ושינגטון בנצחונם... כאילו סתם קייק הוא גם הוא, חיים סלומון זה, שאילולא כספיו לא היה נעמד מלון אכסקלוסיבי על שם מלחמת-השיחרור האמריקני, כגון מצודת-הנרי, שעכשיו אסור ליהודי לשמוע בו קונצרט קמרי, אלא אם כן הוא מתגנב לתוכו בדלת האחורית, לכל הרוחות... איכפת לו לאקסי עשירותם של טומטומים הללו?... איכפת לו אפילו שנאתם לאולרייטניקים יהודים הדוחקים עצמם לכל מקום שאינם רצויים לגויים... כאוסקר שטראוס היהודי, לכל הרוחות, שבמיליונים שלו העקשניים שבר את האיסור המטוגף באיזה מלון אכסקלוסיבי באטלנטיק-סיטי או בפלורידה... וכי במה שונה סולסברי-חוחלצקי ממנו, מיאהודי מזדייף ונדחק למקום שאין רוצים בו, כגון אוסקר שטראוס?...

כמובן, כמובן... לא סולסברי-חוחלצקי הוא שדחק עצמו לבין אותן מטרונות, שחזה-התנופה שלהן מזוייף אף הוא... אקסי הוא שדחקו לביניהן: יאכלוהו בעיניהן אלמנות-חיות אלה, יבזו בגלוי את בעליהן הארורים, שקרחת-קדקדם צומחת מתוך יבושת מוחם המפורר... אבל למי היה נוח הדבר, סולסברי-חוחלצקי?... לשקר לעצמו לא יחדל סולסברי-חוחלצקי גם מחר, כשהוא עוצם עיניו שוב מתוך האזנה לווידי עמוק-מכל-עמוק באריה של כך... אלא שווידי ללא מלים הוא ונוח לשקוע בו ובלבד שלא יספר אדם סיפור-אמת אחד ועיקרי לעצמו: רק לעצמו לאו...

ט

— השעה מאוחרת, אקסי, ומוטב שתישן, — אני אומר מתוך דיעה צלולה: — את הכל סיפרתי לך ואתה בשלך.

— אבל את האמת עדיין לא סיפרת: מדוע ברכת ממנה? לא מן האשה, לכל הרוחות!... כי אם מזאת, מן האהובה?...

— לא ברחתי ממנה, אקסי... — אני מתחיל ואיני יכול להמשיך: הלא הכל כבר סיפרתי לו. לא הבינותי, איך קרה הדבר בשעתו ואיני מבין עדיין. כן, מיס ארנולד השתנתה: היסוסי-האביב הניו-יורקיים הופיעו גם בהנהגתה כלפי. התחילה נכנסת לכיתה, כשהתדר עוד ריק, והיא מטיבה את העטיפה האדומה שעל גבי שמלתה הכחולה מתוך הצצה בי בעינים אומרות גאמנות וקולה רווה יותר בברכת-שלום מבוישת ובודקנית קצת.

— מדוע, אקסי, אין אנו נותנים להן להצילנו? — אני גבוך בשאלתי.

— משום שהפחדנים אינם נועזים לאהוב... — גבוך גם אקסי רגע ומרים ראשו למעלה, כאילו זה עתה נגלה לו הכוכב הלבן, הקופא במקומו מעבר למרזב-הגג.

— אבל אהבנו, באמת אהבנו...

— אהבנו, אהבנו, — מסלק אקסי עיניו מן הכוכב: — אבל מה עשית באהבתך?... ברכת ממנה!... שמע, מוטב שנישן קצת: השעה מאוחרת ולא הלילה ולא בעוד שנה תתחזק, כדי לספר, מה באמת קרה לך... לך ולא לי... אמרתי לך: אשה לא-אהובה נחלוק בינינו... היא שלימדתי להכיר גם בשקר שבאהבת אשה... אינך רואה?... עזבתי את האשה ושוב איני יודע כמון, אהבה מה היא... תגיע לעת זקנה גם לסיפור-אמת משלך...

— טוב, אקסי, אספר ...

— שוב: היה היה? ...

כן, היה היה. אן ארנולד, נתגלה לו לאדם, התחילה לאהוב אותו עוד בשבועות הראשונים ללימודיה בכיתה, אלא שהעלימה זאת ממנו, כאילו תינקות שכמותה כבר מכירה, כמה רחמיו על אשתו אף הם משעבדים אותו, עכשיו שאינו מפחד מפניה. בוגרת ממנו בחכמתה, כאילו ידעה אן ארנולד, שיש להניח לו, כל עוד הוא מסתפק כנער בן ארבע-עשרה בקורי-משי אלה, שאורגים לו כמצודה רחמיו על אשתו והוא אינו יודע— הוא מדמה שאין אלה כי אם חלומות-אהבתו הנכאבים, הראשונים בחייו גם בכאבם. הרי כל מה שהתחילה אן ארנולד להתקרב אליו, כאילו נתרבה כוח-רחמיו על אשתו ונכונותו להבחין בסימני התקרבותה של אן מתמעטת. כמובן, בבית לא ישב כמעט. בימיו-נסן ראשונים אלה היה מטייל בחוצות-הכרך, מפליא תשוקת-חיים זו שבפקעים צבים גם באילנות כחושים שבשולי-המדרכות ולפנות ערב הוא מתחבא מאחורי אילן שכזה גדוש אנקורים מצייצים-עם-לילה בגינת הספרייה הציבורית. בוודאי היה אורב לאן ארנולד, לה ולבחור שלה, כאילו להוכיח לעצמו, שאינו אלא משלה את עצמו, כשהוא תופס מדי פעם, שמערב לערב היא מבליגה יותר על ביישנותה גם בפני חברותיה לכיתה.

— עדיין לא נרדמת? — מרחיש אקסי מתוך שינה: — העלאת-גירה שוב! ... כן, מתקדמים קצת ... אבל לא די: ידענו, ידענו כל אלה עד להירדם בחצי-היום ... קצר קצת ... ללא פיוט ... ללא עלים זעירים-לבנבנים, שירקותם מאפילה יותר, לכל הרוחות, משיצא חצי-ניסן ...

קיצור, עובדות מבקש אקסי. ומה יועילו אלה? משיעור אל שיעור נועזת מיס ארנולד יותר אף בפני חברותיה לכיתה: נשארתי יחידה עמו לאחר השיעור, כדי להמשיך בקבלת תשובה ברורה על שאלה, ששאלה באמצע השיעור ונסכמה עמו, שלא כדאי לבטל זמנה של הכיתה כולה בהרחבת הדיבור בה וברצון תישאר דקות מועטות לשם כך, אם לא איכפת לו. רומזת היא גם על האמת המרה שבחייו: — אשתך, היא אומרת, בוודאי לא תסלח לתלמידה קשת-תפיסה, שהיא מעכבת את המורה שעה ארוכה כל כך, — ומחייכת לשמש שמציץ בדלת כתוהה על השנים, שאינם נותנים לו לסגור את הבניין. כמה קרובה היא, כשהוא עדיין יושב בקתידרה, והיא מעבירה אצבע ארוכה על גבי שורה שבספר, הפתוח בין שניהם, כמקרכת קיבורת-ידיה אליו מתחת לעטיפה האדומה שעל גבי שמלתה הכחולה ...

— מי מהן אין לה שמלה כחולה לעזאזל? וכי זה עיקר? אפילו אל המכתב עוד לא הגעת! ...

— איזה מכתב? ... — אני גבהל.

— גם אני אינני יודע, — קם אקסי על רגליו ומציע מחדש את מעיל-הקצין תחתינו: — איזה מכתב? ... תמיד אתה מגיע עד כאן ומפסיק.

משונה. בטוח אני, שסיפרתי לו על המכתב. דומה: לא נתעכבתי מעולם לספר בו. בפרוס חופשת-הפסח, חדלה מיס ארנולד לבקר בשיעורים והוא לא נועז גם לכתוב לה מכתב ולשאול לשלומה. היא שכתבה לו. בפשטות נהירה, נהירה ככתב-ידיה המדויק, הסבירה לו, שהפסיקה את לימודיה, משום שהיא רוצה להיות עמו מחוץ לכתלי המוסד — להרחיק את עצמה ואותו מן המבוכה שבשניהם בכיתה. הנה מספר הטלפון שלה — אפילו לכתוב לה איננו צריך. רק יטלפן בשעה כך וכך — ויתחילו להתראות ביחידות אי-שם. תודה, אקסי!

— תודה על מה? — תמיה אקסי.

לא לעג ולא סקרנות בתמיהתו. אבל מדוע אינו יכול להבין מאליו, כמה מענה ריח עורה של האהובה, אף כשהוא עולה מתוך סיפור על פגישות עמה בסתר, כשהיא מלמדת אדם לאהוב, כשהיא מאמצת אותו לחלוק עמה בלא מורך גם את אהבת גופה החלק, הבשים? אילו אדם מען, הוא

מאריך בסיפור זה דווקא על ראשית חינוכו באהבת-אמת, שכורה וגלויית-עינים, שהטעימתו נפש זרוחה זו, אן ארנולד, ואפילו בפינה שבמסעדה נידחת או באפלת המונית, שבה הוא מלווה אותה אל ביתה שבחורשה, המרוחקת מן הכרך. והכל ללא תביעות. הכל כמובן מאליו.

— ואחר כך? — שואל אקסי והופך גבו אלי מתוך שכיבה, כמשתדל להקל עלי את גמר הסיפור.

לא, אקסי, לא. גמר-הסיפור מבייש. עד אימה. תבין — תבין, ואם לא — המציאהו משלך. ליל-הסדר! אן הלא הכינה אותי לקראתו במשך שבועיים. הכנות לקראת חג-כלולותינו, כפי שהייתה אומרת בערמומית שבתניוקת ושיניה מבהיקות בחיור מתכוון לבחון אותי, כביכול, אם אני יורד לסוף כוונתה. זאת איני יכול לספר. תעובני או לא תעובני מחר — איני יכול, אקסי. חולשה מבישה זו שבאדם, שרחמיו על אשתו משעבדים אותו אף במין לילה כזה. ליל-הסדר האיום בבית הוריה של אשתו השנואה. השנואה כל כך עליו באותו לילה. ליל-הולדתה העשרים ושנים היה זה לאן, שיעדה אותו בתמימות נרגשת-מפוכחת להיות גם ליל-כלולותינו, בלשונה, באותה חורשה שלה, שבה גדלה מילדותה, תמירה וישרת-צעד. וכאילו מדעת, שלא יגיע אל אן בעוד זמן, התחכמה לו האשה באותו סדר, שערכה לו בבית-הוריה. והוא לא נתמרד בה. בחצות היה צריך לבוא אל אן בחורשה הרומנטית שלה, כפי שהיא עצמה מכנה לה במין לגלוג תמים-רציני, כל אימת שהיא חוזרת עמו על הכנותיהם לטקס-הכלולות שלהם, הפרטי לחלוטין, בלשונה. והוא לא בא. עד שתיים, עד שלוש אולי חיכתה לו בחורשה, ואותה בושה של ליל-הסדר בבית הוריה של אשתו הולכת ונמשכת. כמה שנא את אשתו, כמה שנא אותה באותו הלילה!

— ואת עצמך אהבת באותו הלילה? — מפקק אקסי, כשגבו עדיין מופנה אלי. וכיון שהוא מרגיש בגבי, שכאילו הרעדתי, הוא מתפרקד, מתמתח בכל גופו ופושט זרועותיו כאומר להבקני.

— אן הרי חיכתה. חיכתה ונעלמה: זה שלושה חדשים...

— ואתה חיפשת אותה? ... כתבת מכתב? טלפנת? — ואף לתשובה אינו מחכה, שכן הוא שומט בשתיקה מתחתינו את מעיל-הקצין, כדי לכסות אותי בו רובי ככולי, ואינו מוסיף אלא לאחר שהוא מתקפל בסמוך לי: — אין דבר, סולסברי-חולצקי, תגדל ואולי תמצא אותה...

— ומחר, אקסי? ...

— מחר נראה...

תרפ"ה-תרפ"ו